

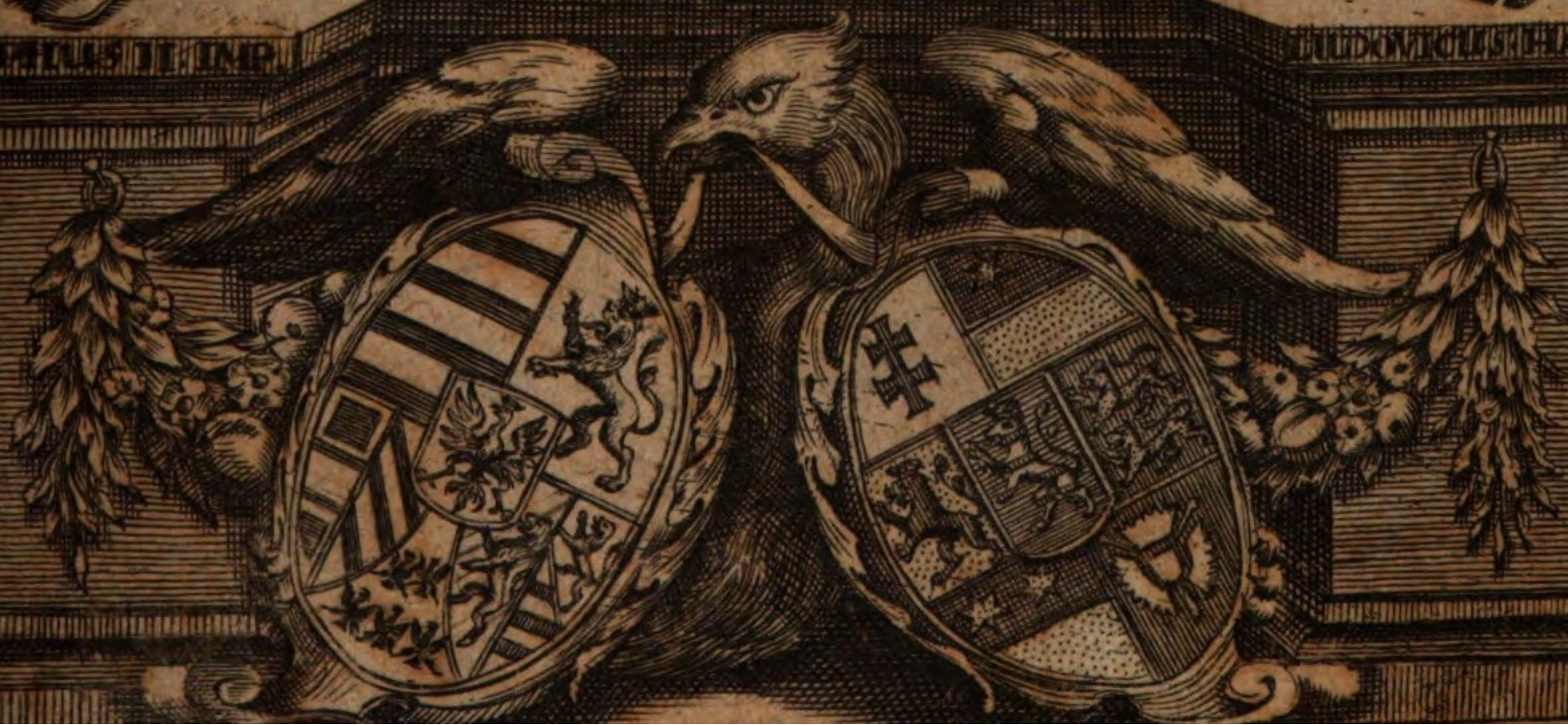
Diss. 4°
3048(24.

Diss. 3048(24)

Weber

RVDOLPHVM II.
Roman: Imperatorem
POTORE MAGNIFICENTISSIMO
Serenissimo Principe ac Domino
DN. LVDOVICO
Landgraviatus Hassiae Super.
Herede, cetera.
PRAESIDE
DN. IMMANVELE WEBEROP
Caes. Maj. Comite S. Palat.
In Academia Giesseusi
anno qui eidem Secularis primus
MDC CVII.
D. Octobris.
Eruditis sistit
A. et R.
CAROLVS LVDOVICVS
BIELEFELD.

BIBLIOTHECA
REGIA
MUSEI

1750

DISSERTATIONIS
DE
RUDOLPHO SECUNDO,
IMPERATORE ROMANORUM
SEMPER AUGUSTO,

PROOEMIUM.

*Agnum SACRORVM
SECVLARIVM esse fa-
vorem, nec minora eorundem jura,
uti neminem latet, ita, nisi omnia me
prorsus fallunt, exquisitum fuerit,
ut ad istorum cultum unusquisque, quantum quidem
potest, vires suas conferat atque facultates. Natales
enim privatorum amicorumque quum festi nobis
sint atque aliqua solennitate peragantur; eccur non*

potius Natales ut magnorum Principum sic quoque
nitegrarum Rerumpublicarum, aut celebrium Aca-
demiarum, ii saltem, qui civium habentur in nu-
mero, letitia aut pietatis aliquo indicio prosequan-
tur? Quæ inter officia sane non minimum est, ut ad
primos Conditores, eosque, qui insignibus beneficiis cir-
ca earum exordia quam optime meriti sunt, respi-
ciant, & quâ possunt, grata mente memoriam
eorum recolant atque conservent. Viguit adhuc &
stetit per centum annos, Deo fortunante, feliciter
ACADEMIA hæc nostra **GIESSENSIS**, &
nunc in eo est, ut **Seculare Festum**, seu, quod vulgo vo-
cant, **JVBILÆVM**, & id primum quidem celebret,
nihil intermissura, præsertim ex munificentia Serenissi-
mi **PRINCIPIS NVTRICII**, eorum, quæ aliàs
in peragendis rite istiusmodi solennitatibus observari
sueverunt. Quod si igitur etiam Gloriosissimæ me-
moræ **IMPERATOR, RVDOLPHUS**
SECVNDVS, in eandem à Serenissimo quondam
PRINCIPE ac HASSIÆ LANDGRAVIO,
Dn. LVDOVICO V. fundatam, liberaliterque
dotatam, amplissima Privilegia concedendo, benefi-
cia summa contulit, eademque de causa meritò de-

prædicandus est, inde, dum specimen aliquod Studiorum Academicorum edere ego iussus sum, nec dignius, nec præsentì temporì magis accommodatum argumentum me invenire posse existimaui, quam si Vitam Resque in orbe Gestas laudatissimi istius IMPERATORIS in succincta quasi tabula Eruditis ante oculos proponerem. Meretur enim, si vel alia utique non essent, sola in bonas literas atque artes, earumque Cultores AVGVSTI Impensus amor, ut Musæ apud se mori eum non patiantur, sed semper piè colant, & quibus possunt, laudibus virtutes ejus in cælum extollant. Equidem fateri necesse habeo, impares esseennes hosce humeros oneri, quod in me suscepi ferendo, dum nec sufficienti earum rerum, quæ proferenda in hac causa fuissent, notitiâ, nec ornatu verborum, qualem hocce institutum exigit, idoneo instructum me probe sentio; Neque tamen ea propter mihi metuo, vel animum despondeo prorsus, summopere confisus, fore, ut æqui rerum Aestimatores locum sint daturi illi, quod alias dici solet:

Interdum in magnis voluisse sat est.

Ut autem distinctius & bono ordine, qui rerum tra-

Et andarum est anima, progrediar, omnia tribus includam Capitibus, quorum primo de iis, quæ ad Privatam Vitam & Elogium Imperatoris RVDOLPHI II. pertinent, dicturus sum; in reliquis verò, quæ Publicum illius statum spectant, & quidem in specie in secundo summa, ad quas euectus fuit, dignitates, in tertio res tam intra quam extra Imperium ab eo gestæ summam exponantur. Cœpta Deus dirigat, & ad optatum perducatur finem!

CAPVT PRIMVM,

in quô

Elogium , & ea , quæ ad Vitam Privatam
RV DOLPHI II. spectant , exhibentur.

CONSPECTVS.

§. I.

- O** Rigo Gentis *Habsburgica*; *Nativitas*, & *Parentes Rudolphi II.*
 §. II. *Educatus fuit in Hispania, apud Avunculum, Philippum II.*
 §. III. *Præstantissimum, quod à naturâ habuit, ingenium sedulo excoluit. Variarum Linguarum studium, quo etiam delectati Pater Maximilianus II. & Avus Ferdinandus I. Orator egregius Rudolphus II.*
 §. IV. *Indefessus est in omni scientiarum genere, etiam jam Imperator factus. Aulam Viris Doctis & Artificibus ita abundantem habet, ut Academia similis. Idem fecerunt Pater & Avus.*
 §. V. *Mathesin imprimis amat, & in specie Astronomiam. Tychonem de Brahe magnis sumtibus alit, & Jo. Keplerum. Inde Tabulæ Rudolphinæ. Literarum commercium instituit de rebus Mathematicis cum Wilhelmo Sapiente, Hass. Landgrav.*
 §. VI. *Rerum Naturalium omnium valde curiosus, Chymix operam navat; Metallifodinas investigat, in gemmis & pretiosis lapidibus querendis sedulus admodum est: Hortis delectatur, Vivariis item, Theriotrophiis atque Ornithotrophiis. De variis Artibus aliis, quibus incubuit, remissive.*
 §. VII. *Digressio de Eruditione & Studiis Principum, quâ ostenditur, ea nec Rudolpho, nec aliis exprobranda, sed necessaria esse, & parere decus. Pessimum Ludovici XI. Reg. Gall. consilium, quo Carolum VIII. Filium à studiis arceri voluit, Laus Alphonsi, Arrag. Regis, qui secus sensit.*

§. VIII.

arce, *Habsburgicos* existimant, ceu latius probat *Francisc. Guillmannus, Habsburgic. L. II. c. 1. seqq.* adversus quam quæ disputat *Lambecius, Biblioth. Vindobon. l. II. c. 6. p. 490.* rem conficere non videntur. Primus ex hisce, quod notissimum est, Imperii nostri; fasces, tenuit, **Rudolphus**, *Habsburgicæ gloriæ Atlas*, unde plures successu temporum descenderunt, qui meritis in Republicam & egregiis facinoribus immortale sibi nomen decusque comparaverunt. Eos inter, & quidem summopere de prædicandus, venit quoque **Maximilianus** id nominis *secundus*, **Rudolphi** nostri *Pater, Princeps, si quisquam alius, pius, heroicâ indole præditus, multisque excellentibus ingenii dotibus à Deo ornatus,* dicente *Joh. Henr. Boecklero, Reb. Sec. XVI. P. IV. in Vit. Maximil. p. 545.* Natus is ex eo est *A. MDLII. D. XLIX. Jul. Viennæ,* teste *Octav. Stradâ,* cui, ipsius quippè **Rudolphi II.** Antiquario meritò fidem habemus; *de Vit. Imperator. in Rudolph. II. p. 511. & Illustr. Brandis. Fam. Austr. in Ind. voc. Rudolphus, p. 342.* Non verò, *D. XVII. Junii,* ut erronee *Dan. Pareus, Medull. Histor. profan. p. 959.* neque *D. XXII. Septembris,* ut itidem falsò *Bohisla. Balbinus, Miscellan. Histor. Bohem. Decad. I. L. VII. Sect. 6. Cap. 3. p. 253.* Matrem habuit **Mariam**, Imperatoris **Caroli V.** filiam natu majorem, de qua, quod, rarò felicitatis exemplo, **Cæsaris** non tantum esset *Filia atque Uxor,* sed & per hoc **Ferdinandi I.** *Nurus,* & duorum Imperatorum, **Rudolphi** scilicet atque **Matthiæ** Mater, Poëta nescio quis ita cecinit:

Cæsare Nata, Nurus, Nurus inquam, & Cæsaris Uxor,

Post etiam Mater facta Maria fuit.

Sive, ut aliter apud **Hieron. Wolfium**:

Cæsar me genuit, Cæsar, me conjuge ductâ,

Cæsaream fulcit sospite prole domum.

B. Spencer. Syllog. Genealog. in Famil. Austr. p. 56.

§. II.

Benè natum esse egregium quid est, sed non sufficit, & nisi natalium dignitati sollicita educatio accesserit, illa facile potest quam pessimè corrumpi. Probe hoc perpendens secum Sapientissimus Maximilianus, Rudolphi filii educationem Avunculo Philippo II. Hispaniæ Regi, id etiam ultrò expetenti, commisit, & quidem eolibentius, quod & sua, & Patris sui educatio in eadem Aula, tanquam optimâ prudentiæ Civilis officinâ, quondam non malè successerit. Ita enim usu fuerat servatum, ex quo Austriaca Domus connubiali foedere cum Hispanis juncta, ut illius Principes huc educandi mitterentur: cujus rei inter alias etiam hæc fuisse videtur ratio, ut Austriaci, quibus in casum extinctæ Familiæ Castilianæ, successio competebat, linguam, mores & instituta illius Regni maturè haurirent, & Hispanis deinceps propterea eo essent gratiosiores. Minus id forte dubij habet in nostro Rudolpho, quo de ex Philippi II. testamento constat, hunc Sororis Mariæ liberos suis substituisse, eamque administrationi cum Consiliariis suscipiendæ in Hispaniam revocasse, ubi etiam A. MDCIII. mortua. Jac. August. Thuan. *Histor. L. CXX. p. m. 830. Edit. Francof. 1621.* Missus autem fuit Rudolphus unâ cum Ernesto Archiduce, Fratre, in Hispaniam admodum juvenis, & in eâ usque ad Annum MDLXXI. est commoratus.

§. III.

Præstantissimo Rudolphus naturâ fuit ingenio, & iis animi dotibus, quales ferè Austriaci Principes præ multis aliis velut in speculo habent. Neque etiam incultas eas reliquit vel providus in educatione Rex Avunculus, vel propensus ad ardua quæque ipse Noster; Sed, quæ
ex

ex bonis literis & artibus variis præcipuè obtinetur perfectio, eam iisdem sedulò sibi hic acquisivit, unde id consecutus est, ut Avo Ferdinando I. & Patri Maximiliano II. omni eruditionis copia instructissimis, si non præferendus, æquiparandus saltem fuerit; & quemadmodum in prioribus maxime complurium Linguarum studium laudatur, ap. Auger. Gislen. Busbequium, *Epist. IV. p. m. 455.* Parcum, *l. c. p. 958.* & Boeckler. *l. c. in Vit. Maximil. II. p. 447.* ita & Noster Eloquentiæ & Linguarum (è quibus, præter vernaculam & Latinam, Hispanica, Gallica, Italica, & Bohemica prompte usus, teste Pareo *l. c.*) studio sic fuit deditus, ut cum Oratorum disertissimis comparari rectè potuerit. Faciam dictis fidem per ea, quæ refert idem laudatus Historicus. *Cum aliquando, inquit, Regis Poloniae Legatus, vir & sanguine & doctrina magnus prolixam & multa capita continentem Orationem haberet, Rudolphus Caesar Latino eoque exquisito sermone respondit, & eam quidem seriem capitum observavit, quàm ipse Orator. l. c. p. 994.* Idem mox subjicit, quod Henricus Julius Dux Brunsvicensis, Princeps doctissimus, ultrò confessus fuerit, *se nunquam credidisse, tantam in Rudolpho Imperatore dicendi & sapiendi esse vim, nisi ipse eum coram audiverit.* Imo superesse adhuc in Bibliotheca Viennensi integrum volumen Latinarum Epistolarum, quas Rudolphus ad Parentes, Fratres, Sorores, Gentiles, Consiliariosque miserit, testatur idem ibidem.

§. IV.

Prætereà nihil tam arduum, tam abstrusum in omni disciplinarum atque scientiarum genere nihil erat, ad quod perscrutandum indefessus Rudolphi nostri animus nervos non intenderit, quæ discendi voluptas, qui ardor tantus erat, ut etiam tum temporis, cum Imperio præficeretur, eum non destituerit, sed in Charontis cymba, ut ille Sapiens dixit,

altero pede velut constitutus semper tamen adhuc aliquid addiscere perrexerit. Factum inde est, ut in Aulam ejus confluerint omnis generis Docti & Artifices, tanquam in Academiam quandam, aut publicas Bonarum Artium atque scientiarum nundinas. *Quid ego Artifices loquar* (sunt verba Balbini) *ex omni Europa Pragam evocatos, Pictores, Sculptores, Gemmarios, Phrygiones, Architectos, Aurifabros, Horologiorum Artifices, aris flandi, fundendi, ferendi Magistros, Plumarios, aliosque innumeros, quos universa Europa, pretiis oblati, ut ita loquar, furabatur, & cum id non sufficeret, etiam rapiebat? Doctorum virorum, & qui curiositatem Principis ac sensus pascere, Aulam refertissimam habebat: Musici, Chymici, Poëtae, Historici, Mathematici, Astronomi, Medici complures, Caesarei dicti, qui omnes Caesaris alebantur impensis, & Aulam ejus sequebantur.* l. c. *Decad. I. L. 1. c. 35. p. 85.* Scilicet imitatus in hoc fuit Patrem Optimum, cujus in Aula tot doctissimi homines & Artifices concurrerunt, ut, Just. Lipsio teste, plures horum illa habuerit, quàm alibi tota Regna. *Præfat. ad Cornel. Tacit.* Et fama erat, inquit Pallavicinus, *in Maximilian. ea ætate plures in Maximiliani Caesaris Aulâ regnare literatos, quàm aliorum omnium Principum Orthodoxorum regis servire, Imperatorio Augustali Athenæum Oratoribus, Lyceum Philosophis, Poëtis Parnassum, Areopagum Jurisperitis magnifice aperiente, & laureatâ illâ Austriadum Heroum domo omnis generis laureas progerminante,* ap. Boeckler. l. c. p. 578, qui addit: non literarum tantum studia, sed & alia artificiorum genera hoc Imperatore effloruisse, cum is propositis præmiis præstantissimorum artificum industriam excitaverit, & externos etiam in quavis arte excellentes Privilegiis & viatico prosecutus fuerit. Idem quoque de Avo Ferdinando I. non satis de præd. care scit Busbequius, cujus exemplum sine dubio quoque animo Rudolphi nostri observatum fuit. Ita enim ille: *Viros bonos & eruditos, iisque arti-*
bus

bus excultos, quibus bona opera Reipubl. navari potest, præcipua benevolentia complectitur. His se dat, positaque Majestate veluti cum paribus mutua amicitia officia exercet, ac tanquam virtutibus æmulatur, nullo delectu, an illi vetere & credita majorum, an sua & præsentī laude elati sint. Cum his tempus, quod negotiis superest, libenter ponit, hi sunt apud eum in pretio, ut qui publice multum interesse judicet, suum virtuti locum & honorem restituī. Ipse natura curiosior nunquam non habet, de quo ex doctioribus audire cupiat. Sic sibi multarum bonarum rerum non contemnendam penum comparavit, ut de nulla re quari possit, cujus non aliquam cognitionem habeat. l. c. p. 454.

S. V.

Longum foret, omnia, quibus deditus fuit Rudolphus, recensere; referam tamen, quæ de insigni ejus in *Mathematicas* scientias præ cæteris amore Historiæ deprædicant. Et elucet is ex eo potissimum, quod non solum ipse fabricandis variis machinis mechanicis manus interdum applicuit, & siderum, ut Astronomiæ admodum amicus erat, motus diligenter oculis suis usurpavit: sed &, si quando ab aliis aliquid vel curiosius inventum vel observatum fuisse cognoverat, non quievit ante, quam ejus exactiorem notitiam fuerit adeptus. Inde nullis sumptibus pepercit, sed præstantissimos Mathematicum cultores in Aula semper secum habuit, &, quocunque modò potuit, studia eorundem promovit. Ex uno *Tychone Brahe* conjecturam capere licet (sunt verba *Bohislai Balbini*) qui cum *Vranoburgum* suum, quod sibi, ad siderum cursus observandos, magnis opibus extruxerat, agre defereret, Rudolphus altero tanto amplius *Tychoni* in annos singulos se daturum pollicitus est, quantum ex universis bonis suis & ditionibus in *Dania* relictis *Tycho* percipere solitus esset; eidemque ingenti pretio domum Mathematicam singulari arte perfectam, & ad contemplandam omni ex parte diurni &

nocturni cæli faciem aptissimam, prout scilicet ipse Tycho sibi descripserat, extruxit. l. c. Decad. I. L. VII. Sect. 6. c. 3. p. 255. Cum quibus conferatur locus alius, ubi idem Autor refert, totam ditionem Regiam Lissensem seu Benacensem uni Tychoni Braheo alendo & ditando deputatam, & sensum ejus ætatis hominum communem fuisse, in unum istum Tychonem ejusque scientiam sideralem Rudolphum Cæsarem aliquot auri myriades expendisse l. c. L. I. Decad. I. c. 35. p. 85. Præter Tychonem inter Mathematicos quoque secum habuit Joh. Keplerum, Mathematicum itidem insignem & toto orbe celeberrimum, imprimis ex Tabulis illis, quibus Astronomicam scientiam instaurare quæsit. In hisce perficiendis ita eum adjuvit Rudolphus Imperator, ut inde quoque Rudolphinae fuerint salutatae, admodum Alphonsinarum, Regis Alphonsi studio compositarum: nec non Elisabethinarum, quas ab Elisabetha seu Isabella, Hispaniæ Regina, sic nominavit Autor Alphonsus de Corduba, quia ab illius Regno calculi sui fecit initium, & easdem ipsi atque Ferdinando dedicavit. Quin ex historia nostra Hassiaca nuper ostensum fuit, Wilhelmum dictum Sapientem, Hassiæ Landgravium, Mathematicorum eo tempore, ipsius Tychonis judicio, facile Principem, propter hanc scientiam à Rudolpho in pretio habitum, literisque sua manu exaratis salutatum fuisse: Et cum Globum per semobilem, qui juxta exquisitissimas observationes non tantum Planetarum, sed & totius firmamenti motus omnes admirabili artificio repræsentaret, à Wilhelmo inventum inaudiret, ut videndi ejus copiam faceret, expetivisse, & desuper mirificè fuisse lætatum. Dn. Præses, Schediasmat. de erudit. Hass. Principibus §. II. p. II.

§. VI.

Neque verò in hisce substitit Rudolphi nostri curiositas, sed summoperè etiam delectatus fuit *rerum earum, quas natura*

tura producit, & in sinu suo fovet, contemplatione, istarumque virtutibus indagandis, & humana industria eruendis temporis multum, plus impensarum tribuit, quin etiam ejus rei causa artifices, à quibus edoceretur, peritissimos undequaque ad se accersivit. Quantum in referendis metallorum aliorumque corporum naturalium secretis ignium vis possit, experturus, Chymia atque Alchymia animum appulit, nullisque & hic pepercit sumptibus, neque, dum vixit, ab hac curiositate abduci potuit. Adducam iterum verba Balbini: Quantum, inquit, fornacula Chymicorum consumserint auri, dici non potest. Lectores ex multitudine Chymicorum artificium, quorum numerus ad vicanos ascenderat, ex diuturnitate laboris (nam ex quo Regnum adiit, usque ad ultimum, Chymiam & auri conficiendi spem nunquam dimisit) faciant conjecturam. l.c. Decad. I. L. 1. c. 34. p. 84. Neque verò hōc modō tantum & per ignem metalla scrutatus est, sed &, quid in fodinis universæ Bohemiæ tū æris omni-genitum aliarum rerum lateret, per fellores erui curavit, &, qui venas metallorum indagare arte scirent, innumeros habuit; nec minus aureæ glareæ & obryzi auri lotores, ad auriferos fluvios destinavit. Est enim Bohemia, quod notum, nobilium metallorum fertilissima, sic ut sæpius virgæ aureæ & argentæ, quas ipse Cæsar vidit, supra telluris superficiem excretæ repertæ fuerint, teste Balbin. l.c. Decad. I. L. 1. c. 16. p. 45. seqq. Imprimis autem Rudolphi Imperatoris tempore, curâ ejus, metallifodinæ in Bohemia floruerunt, & testatur sæpe laudatus Balbinus, se vidisse rationes montium Przibramensium ad questuram & arariam Rudolphi II. A. 1584. relatas, ubi discrete legatur: ab A. 1553. usque ad 1584. quinquaginta quinque argenti centenarios, triginta libras & duodecim uncias insuper ex fossis Przibramensibus in Regis ararium illatos esse, quod Regii Quæstores subscriptione nominum suorum fassi fuerint. l.c. c. 15. p. 42. Prætereaque quoque gemmarum lapidumq; pretiosorum amator maximus fuit

fuit Rudolphus noster, eosque undique conquiri & ad se deferri curavit, quo de infra dicam pluribus. Usus autem fuit in hoc studio opera cum aliorum, tum præcipuè Anselmi Boëtii de Boot, gemmarii & Medici nobilissimi, cujus *gemmarum & lapidum Historia*, ubi multa de hujus Imperatoris gemmis inveniuntur, eruditis nota est. *Hortorum* etiam amœnitates magnis habuit in deliciis, nec minores in eorundem culturam, quàm in res cæteras, quibus delectabatur, fecit impensas. Audiemus, cui optime de his constitit, de hortis Pragensibus iterum loquentem Balbinum *Nihil, inquit, in floribus arboribusque formosum, nihil, quo se Italia, Hispania, imo Asia cæteraque fertilissima & humanissima ex cultura & fætura Regiones jactitant, quod non continuo Rudolphus Cæsar posceret, & pretio persoluto, in hortos suos transferret; Quæ raritas arborum, fruticum, florum, plantarum, in hortis illis Cæsari creverit, Matthioli Herbarium & Commentar. in Dioscoridem ostendunt. Addiderat hortis suis Cæsar & rupes & pendentia saxa, cavitates & antra manufacta, & nemora, in quibus tum domesticarum, ut Phasianorum, perdicum, aliarumque hujusmodi avium, tum etiam peregrinarum ex Turcia aliisque terris numerum ferreis retibus claudebat. l. c. Decad. I. L. 3. c. 9. §. 3. p. 126. Plura de Vivariis, Theriotrophio & Ornithotrophio hujus Imperatoris alibi habet idem Autor, & refert, quod in iisdem non tantum cervos, damas, bubalos, oves Asiaticas, sed & leones, tigrides, pardos, lynces, &c. suis quodque caveis & domunculis inclusum animal habuerit; ex avibus autem præter Cæsareas Aquilas, quidquid ex iis peregrinum atq; rarum ubicunque reperiri potuerit. l. c. I. c. 57. p. 130. De rerum naturalium studio, quod sane summum fuit in Imperatore Rudolpho, hæc sufficiant. Possem nunc quoque de Artibus variis, quibus magna cum industria incubuit, multa in medium proferre, & in hisce non minus quam*

in aliis curiosum ejus quam maxime animum ostendere. Nam nihil ubiq; scitu dignum, elegans aut curiosum fuit, ad quod ipse non singulari ardore ferretur; pictoriam tamen & statuariam præ cæteris admodum in deliciis habuit artibus, & non solum, quicquid eximij in hisce extitit, sumptibus & impensis maximis sibi comparavit, Joh. Palladius *Aquil. Austr. l. XLVII. c. 2. p. 115*; sed & sceptris adsueta manus ad pingendum aliquando demittere non est dedignatus. Persuasus scilicet erat, nec malè, nihil debere latere eum, qui non tantum rudibus & imperitis, sed & doctis variaque scientia & arte politis imperare, hisque vel maxime præmia decernere deberet, quod ab imperito rerum Principe vel non rectè fieri possit, si ex proprio judicio non procederet, vel omninò non fiat, maximò sæpe cum Reipubl. damnò, cui non possit non male consuli, ubi per præmia artes & bonæ literæ non alantur. Sed nolo, cum dicenda plura eaque magis necessaria restent, in hisse prolixior, ad Balbinum, & ab eo vocatos testes, si qui plura de his cupierint, ablegaturus.

§. VII.

Atque hæc sunt, quæ de Ingenii dotibus, studiis atque oblectamentis Imperatoris Rudolphi in medium proferenda duxi, prout literarum monumentis de eo prodita reperiuntur. Non de fore tamen crediderim Censores, qui vel omninò non in laudibus ponenda hæc talia, vel tanti saltem non æstimanda reputaverint, cum, quæ privatis hominibus ornamento vel etiam usui esse possunt, ea infra dignitatem & conditionem eorum, qui Reipublicæ nati sunt, posita videantur.

Tu regere imperio populos, Romane, momento;

Orabunt alii melius, cælique meatus

Describent radio, & surgentia sidera dicent,

erat Æneæ Patris ad Anchisen monitum, *Æneid. VI. vers. 851. seq.*

Quod nescio, annon etiam mihi occenturi sint, qui rudè potius

& ignarum rerum Principis animū cupiunt, quam bonis artibus & doctrinis honestis perpolitum. Fuit ea sententia, ut antiquiora exempla reticeam, Ludovici XI. Gall. Regis ab aliis male decepti, qui Filium Carolum VIII. educari voluit *sans autres instructions que de simple lecture, ne voulant que par étude il ajoutât rien à nature. Il se contentat, que son fils apprit cette seule sentence en Latin: Qui nescit dissimulare nescit regnare*, teste Jean de Serres, *Inventaire de l'histoire de France, dans la vie de Louis XI. T. I. à Rouen p. 294.* Quàm bene autem consilia hæc cesserint, & quàm, qui sic educati fuerunt, id ipsi, sero licet nimis, deplorarint, id cū aliorum, tū ipsius Caroli VIII. exemplo probare possem, dummodò præsentis instituti ratio digredi ad hæc longius pateretur. Consuli tamen potest Philip. Cominæus, *Comment. de Bell. Neapol. p. m. 634. seqq.* Just. Lipsius, *Polit. II. c. 20. §. 16.* Cedro potius dignum manet illud Alphonsi, Arragon. Regis sapientissimi, effatum, quo cujusdam in Principe literas improbantis ruditatem depexam dedit: *Bovis istam, non hominis vocem esse*, ex Panormita Joh. Xantes, *in Alphons. p. m. 12.*

§. VIII.

Sed ex diverticulo in viam, age. Adjuvère hæc, quæ recensui, cæteras Rudolphi laudes, miramque, quæ in eo eluxit, Sapientiam, imperandique peritiam. Et qui non ista variarum rerum atque artium cognitio Sapientiam ejus, & artes, quæ ad regendum populum necessariae sunt, adjuverit, cū & in ipso Regum Sapientissimo deprædicetur, quod locutus fuerit *de lignis à Cedro, quæ in Libano, usque ad Isopum ex pariete crescentem, & de animalibus reptilibus, & volatilibus. III. Reg. c. IV. v. 33.* Recordor semper cum delectatione eorum, quæ de Francisco I. Gall. Reg. apud Hub. Thom. Leodidum me legisse memini. *Extra omnem, inquit, audulationem hoc ego dico, adstitisse me saepe Regibus prudentibus, atque ipsi*

ipsi R. P. Cardinalibus & Episcopis; tamen doctiori mensa, ut ita dicam, atque hujus Regis Galliae adfuisse me non recordor, ubi à lectione, disputatione & colloctione nemo tam doctus, qui non doctior, nemo tam eruditus, qui non eruditior, nemo tam egregius Dux, vel miles, qui non præstantior; & si ad ea descendere licet, nemo faber, nullus hortulanus, nullus agricola, qui non melior decederet, ipso Rege disceptante. Vit. Frideric. II. Palat. L. X. p. 201. Quod si igitur inde Sapiens æstimatur Princeps, si de rebus omnibus perite loqui potest, laudi id quoque omnino Rudolpho nostro tribuendum est, quod, ut commode de variis rebus sermones habere possit, earundem quoque exactiore notitiâ mentem imbuerit. Neque verò existimandum est, eum hæc ita unicè curasse, ut artes, quibus ad Rempublicam bene administrandam vel maxime opus est, fusque deque habuerit, utpote qui optime intelligebat, illa ad efficiendum bonum Imperatorem sola non sufficere, sed requiri præterea multo plura, & ab iis longe diversissima. Ecquis enim crediderit, Principem cæterarum rerum tam curiosum tamque sollicitum, in iis, quæ caput & cardinem sui muneris spectabant, vel negligentem fuisse, vel non multò curiosiorem, & ad quæ jam juvenis in Iberia apud Avunculum non leviter erat præparatus. Argumentò, si alia non forent, & quidem evidentissimo esse potest summa ea, quam apud exteras æque Respublicas ac in Imperio nostro sibi acquisivit, autoritas, ceu patet ex iis, quæ paulò ante commemoravi, & quæ in sequentibus Capite imprimis Tertio, pluribus adducuntur. Audiamus iterum, si placet, Bohis. Balbinum, qui postquam ex Anst. Boëtio retulerat, Rudolphum auro gemmisque sic abundasse, ut pauci omni ætate Reges illi comparari potuerint, non tantum propter hæc, sed & propter magnam sapientiam alterum Salomonem appellatum fuisse subjicit. Et paulo post: Gloriam Rudolphi omnes prope Europæ nationes legationibus auxere,

auxere, Tartari, Persæ, Turci, aliaque barbaræ Nationes. Mosci muneribus & pecunia centum millium pretio omnes superarunt. Decad. I. L. VIII. sect. 5. c. 3. p. 255. seqq. Idemque Autor alibi hunc in modum loquitur: *Rudolphum II. Casarem Salomonem Bobemicum ob miram in gubernando felicitatem & prudentiam, tum ob summam eo regnante rerum omnium affluentiam & copiam, appellabant Imperii Germanici Principes. Ego etiam expressius Salomonem crediderim, quod legationibus omnium prope transmari- narum Gentium excultus, summa in gloria (si ultimam à Fratre & populis contemptam aetatem excipias) vixerit. Decad. I. L. I. c. 35. p. 85.* Et quid, quæso, pluribus opus est verbis, ubi sufficientissima re- rum præstò sunt testimonia? Si prudentia Reſtoris Reipubli- cæ vel maxime inde æſtimatur, quod nihil agit temerè, sed sapienti consilio omnia moderatur, non est dubium, quin prudentissimis Imperatorum Rudolphus noster optimo- maximo suo jure accenseri debeat, qui nil cœcæ aleæ com- mittere, nihil per violentiam agere, sed potius omnia pruden- ti consilio dirigere consueverat, ipse animò placidus, & semper probe memor illius Poëtæ:

— — — — — *peragit tranquilla potestas,*

Quod violenta nequit. — — — —

Inde etiam prudentiam ejus, quâ sedendo velut orbem rexit, sub imagine Archimedis terram pondere librantis repræſenta- tam videas, apud Joh. Pallatium, & ibi ad Hieroglyphicum hosce lusûs Poëticos:

Sape acri, haud fallor, potior prudentia dextra est,

Qua orbem, præ reliquis, arte, Rudolphe, regis.

Æquior haud Themidis, quàm cum prudentia librat,

Laus est, & Regna hoc jure, Rudolphe rotas.

Succollent alii una de poplite molem,

Quam solio hac residens lege, Rudolphe, geris, &c.

Aquil. Austriac. in Rudolpho II. c. 1. p. 44.

Multa usque adhuc, quæ ad excellentiam Rudolphi cognoscendam faciunt, adduxi, & possem multò plura facili negotio; sed cum vel ex ungue Leo censeretur soleat, pluribus non erit opus; quare iis missis, jam quoque ad animi illius virtutes, quas *morales* appellari constat, paucis me convertam. Celebratur apud omnes, quotquot affectuum impetu non abrepti, Imperator noster, ut doctus, sapiens & prudens; ita quoque humanus, liberalis, &, quod potissimum, aureæ pacis amantissimus, qui *plura togatus laudabiliter egerit, quàm alii magno armorum apparatu instructi vix ausi fuerint suscipere.* Octav. Strada *l.c.* Sanè multò tempore Germania nostra diuturniore & exoptatiore quiete gavisa non fuit, quam sub ejus laudatissimo Regimine, qua in re Ferdinandum Avum, & Maximilianum Patrem, pacis aliàs quoque cupidissimos, multum adhuc superavit, rectè ita censente Boecklero, *Reb. sec. XVI. in Rudolpho II. p. 674.* Latius hoc argumentum pertractavit, & pluribus hanc in Imperatore virtutem laudavit Academia nostræ, imò totius orbis eruditi quondam decus, Christophorus Helvicus, in Oratione Panegyricâ, quam super obitum Rudolphi nostri A. MDCXII. hic recitavit, digna utique quæ prelo denuò subjiceretur. Pauca huc facientia ex ea referam, unde de reliquis judicium fieri possit. *Viderat, inquit, Princeps sagacissimus, Majorum suorum exemplo edoctus, quam dissimiles & ab instituto alienos magna molimina sortiri soleant eventus; animadverterat, quàm labores irritos pro salute Reipublicæ subiissent sæpe Heroes inclyti, dum ipsi tanquam belli fulmina suâ præsentia in ordinem redigere omnia, subigere rebelles, tueri subjectos, ulcisci hostes, sedare tumultus modò hinc modò illinc exortos, inter ipsa tela & militares exercitus volitantes καὶ παρὰ σάροντες ἰδρωτὶ καὶ χέρας ἐξοκτόνους sategerunt, ut velut insano mari*

agitatīs puppibus vix respirandi spaciū concessum fuerit; & tamen, ut Thucydides de suis temporibus inquit, πλείω καλῶς δοκῶντος βουλευθῆναι, εἰς τοῦναντίον αἰχρῶς περιέστη. Siquidem, ut idem verè dicit, ἡσυχία πόλεμος ἐπὶ ῥητοῖς χωρεῖ. Id quod exempla magnorum Henricorum, Fredericorum, Ottonum, Conradorum aliorumque abundè docebat. Observaverat etiam Rudolphi I. sapiens ac factum didicerim in simili casu, qui interrogatus, cur non Italiam ingrederetur ad disponendas res Imperii, respondit:

— — — — Quia me vestigia terrent,

Pleraque me adversum spectantia, nulla retrorsum.
Itaque Rudolphus noster viam ingredi aliam instituit, atque oculis circumspecta & incredibilis prudentia singulis exactè perlustratis, ad æquilibrium pacis omnia, quantum modò salvâ pietate & Republica incolumitate fieri poterit, moderatione admirabili temperabat. Hactenus Helvicus l.c.p. 17.18. Licet itaque, ut infra dicitur, bella etiam quædam Rudolpho gerenda fuerint, non tamen nisi summâ necessitate compulsus ea suscepit, & quàm fieri potuit, brevissimè iterum composuit. Si quid etiam sanguinis ejus tempore in Imperio profusum fuit, id sanè aliis potius imputandum quàm ipsi Rudolpho, cui cum Civibus pugnare summa erat Religio, nec aliter quàm adversus Turcas, nominis Christiani juratos hostes, quamvis & id ferè invitatus, armis utebatur.

§. X.

Quemadmodum autem in cæteris omnibus mitissimi ingenii Princeps fuit Rudolphus, ita potissimum in causa Religionis, ubi nihil per vim & metum agere Christi Servatoris nostri imitatores decet, eam virtutem, quantum quidem in ipso fuit, coluisse omnia ejus acta loquuntur. *In Protestantes, inquit Boecklerus, semper mitius consuluit. l.c. nisi quod initio ex Hispania redux, odii aliquid secum attulisse nonnullis visus fuerit.*

fuerit. Refert enim Balbinus, *Patrem (qua fuerit ejus in Religione facilitas) filium ex Hispania reversum Vienna ad concionem, Lutheranam secum adduxisse, cumque Præco ille Evangelicus, omisso Evangelii argumentò, multis & injuriosis verbis in Pontificem & Ecclesia Catholica primos & Sacros Ordines debacchatus fuerit, Rudolphum ægre concionis fine expectatò surrexisse, & grandem Prædicanti colaphum publicè impegisse, increpitumque à Patre factum magnò animò defendisse. Decad. I. l. VII. sect. 6. c. 3. p. 254.* Extollit hoc, tanquam insigne Zeli pro Catholica Religione documentum Balbinus, & in eadem animi firmitate etiam in extrema ætate perstitisse Rudolphum prædicat. Enimverò uti quoad hoc suo sensu abundare ipsum facilè patior; ita nescio, an fidem mereatur prior ista relatio; & si utique vera fuerit, utrum pio pro Religione zelo, an verò potius fervori juvenis Principis, ob contumeliosa (à quibus, quisquis fuerit ille Sacerdos, abstinere debuisset) verba excandescens ista colaphi impactio tribuenda veniat. Utcunque verò id factum fesse habeat, certè admodum debile aut omninò nullum, quæcunque etiam Balbinus corradat, argumentum invenire potuit, quo persuadeat, alienissimum à nostris Sacris fuisse Optimum Imperatorem, & quacunque fecerit, necessitate adactum & simulatè fecisse. In exemplum adducens *Literas Majestatis, (den Majestäts-Brieff)* Bohemis A. MDCVIII. datas, injuriam Rudolpho fieri dicit, si qui existiment, ex propensione erga Evangelicos in Bohemia Ordines eas processisse, cum potius à diu resistente, quod vitari non poterat, id demum impetratum, quia viderit, omnia aliàs secum in cumulum ruitura, & Religionem ultimum exitium passuram esse l. c. Non equidem super hisce multum cum Balbino contenderim, injurius tamen utique est in Optimum Principem, dum temporis inserviisse, & non ex animi sententia in Religionis negotiò egisse existimat. Neque enim vel unicum exemplum adduci poterit, ubi, suis quidem

usus

usus consiliis, propter Religionem aliquem fuerit persecutus, imò viros in familia tenuit, cujuscunque etiam essent ex Christianis sectæ vel Religionis, teste Pareo, *Medull. Hist. Prof. p. 994.* Sine dubio in obrutu habens exemplum Avi Ferdinandi I. cujus in Evangelicos lenitatis documenta notissima exstant, viderique possunt apud Goldastum, *Constit. Imper. Tom. I. p. 580. Tom. II. p. 373. seqq. p. 381. seqq. Tom. III. p. 561.* & sententiam Patris, Maximiliani II. dicere solentis: *Nullum esse gravius peccatum, neque ullam tyrannidem graviolem, quàm conscientiiis velle dominari: ipsam cæli arcem invadere, si qui id facere moliantur.* Conf. Goldast. *l. c. Tom. II. p. 383.* Habuit etiam in animo laudatissimus noster Princeps *Ordinem quendam equitum pacis* instituere, in quem omnium Religionum, Catholici, Lutherani, vel Reformati fuerint, cooptarentur, si quidem vera sunt quæ Autor *Historia Persecut. Bohem. c. XLI.* hac de re retulit; Imò verò reperiuntur passim inter ipsos Scriptores Catholicos, qui maximè de hoc Imperatore conquesti sunt, quod æque ac Pater nimis facilis in Religionis causâ fuerit, Evangelicis plus justò indulserit, Protestantes in Bohemia fuerit tuitus, nulloque habito discrimine tam Catholicos, quàm alienæ Religioni addictos in famulitium atque amicitiam admiserit. Vid. Sigismund. Freyberger / *German. Perturbat. Part. III. Discurs. I. p. 1.*

§. XI.

Ut de cæteris Rudolphi virtutibus, quarum tot ferè sunt, quot in Optimo Principe, ipsoque Augusto vel Trajano facile meliore requiri possunt, unam tantum atque alteram paucis adhuc commemorem, Temperans quoque fuit, atque Gravis, quæ duæ animi qualitates ut in magnis Principibus non ubivis obviæ, ita in Nostro eò minus reticeri debebant. Ac quidem, quod ad *Temperantiam* attinet, in eo laudatur, quod inter comedendum non nisi ter biberit, & uno tantum ferculo, nec

nec eô opipare parato contentus fuerit, vervecina & suilla carne maxime delectatus. Pareus *l. c. p. 996.* *Gravitas* morum ut ex omnibus ejus actionibus elucet, ita ex hoc vel maxime, quod *Moriones*, usitatissimum eo tempore Principum oblectamentum, ferre non potuit; & cum in *Aulis*, dicente Busbequio, *sape plaris fiat nobilis scurra, quam Vir bonus l. c. Ep IV. p 548.* tamen id hominum genus Rudolpho semper in arduis occupato quam maximè invisum; & ut Imperator gravis erat, ita etiam cum viris gravibus conversari gavisus est. Pareus *l. c. p. 996.*

§. XII.

Sufficiant hæc de iis, quæ Imperatori Rudolpho II. laudem parare poterunt, non quod plura non sint, sed quod adducendis pluribus nunc tempus non suppetat atque otium. Uti verò nemo mortalium ex omni parte tam bonus tamque beatus est, cui non etiam adhæreant vitia aliqua;

— *Vitiis nemo sine nascitur, optimus ille,*

Qui niminis urgetur,

Verum est Poëtæ Venusini effatum *l. Sermon. 3. v. 68. 69.* ita eadem in Optimo nostro Cæsare nec dissimulare nec negare possum, nisi turpissimum adulationis crimen incurrere velim. Vitiô ergo mihi non vertetur, si, qui, Historicum nunc ago, non Panegyristam, nævos quoque istos in lucem produxero, quâ tamen in causâ ita me geram, ut nihil veri quidem non dicam, incerta tamen etiam, & in quibus excusandus videatur, pro veris atque certis non venditem. Præcipuum igitur, quod in eo reprehendunt, est, quod in studiis privatis & curiosis modum tenere nesciverit, sed curiosi an suæ frena admodum laxando Imperii administrationem ferè inter postrema habuerit, quæ tamen esse debuisset cæterorum omnium prima. Ita I. N. de Parival, postquam agendi rationem ejus descripsit,

scripsit, vel potius perstrinxit, ait: *L'Empire n'avoit pas besoin d'un Distillateur, mais plutôt d'un bon Operateur, pour agir puissamment contre les mauvaises plantes, qui ont jetté des fortes racines sous son successeur, & qui ont donné tout des peines & des travaux à l'Empire. Abregé de l'histoire, L. II. chap. 13. p. 131.* Idem fere de eo judicium est Joh. Barclaji: *Plus quam Assyriorum Principum solitudine inclusum, (nisi quod curiosis artium voluptatibus inhiat) Majestatem otiosam ineptissima gravitate damnasse* ait, *Satyr. Part. II. p. m. 185.* Cum quibus conferri potest Dan. Eremita, *Itin. German. p. 304. seqq.* nec non Christoph. Forstner, *not. ad ad Corn. Taciti Annal. L. XIII. c. 3. 206.* Equidem non iverim inficias, ex vero hæc aliqua habere, præsertim si de ultimis vitæ temporibus sermo sit; Enimvero cum Satyricum agat in Euphormione Barclajus, & omnia Imperatoris instituta acriter castiget, Eremita autem unde offensus fuerit, querelæ ejus satis testentur, ecquise eorum dicta pro Oraculis omnia habuerit? Idem quoque pro vitio habuerunt & damnarunt aliqui in Alphonso, Sapientissimo Arragonum Rege, & in Jacobo, Britannia Monarcha, (quem à literarum studio ac amore *Ludi-magistrum* dictum ex Cardinale Bentifolio, *Belg. fæd. l. III. c. 5.* constat) improbarunt quamplurimi; neque tamen, ut in his, ita & in Rudolpho isti excessus veræ eorum gloriæ laudeque dignissimis studiis quidquam detrahunt. Sunt quoque, qui ad illicita animum justo plus curiosiorem applicasse conqueruntur Imperatorem nostrum. Occulta etiam & sensibus humanibus inaccessa prohibitaque ipsum explorare tentavisse, sæpius allegatus Balbinus Autor est, *Decad. I. L. VII. sect. 6. c. 3. p. 255.* Quod in Notis ibidem p. 259. de Magia & colloquio cum Spiritibus explicat, ipsumque Rudolphum à Scoto Parmensi adhæcce seductum clamat. Fides horum sit penes Balbinum, quam eidem nec omninò quidem detrahere, nec tamen & prorsus largiri volo, maxime cum nihil frequentius sit, quam

Magiæ

Magiæ nomine ea damnari, quæ recondita quodammodo sunt, & communem hominum captum superantia. Videri pluribus in hanc rem possunt *Peregrini errores in Patria, Tit. IV. Præstigia, & Tit. XXXIII. Zoroaster.*

§. XIII.

Alterum quod in Rudolpho improbant, est nimia in Alchymiam & reliquas curiositates pecuniarum profusio, unde id evenisse dicunt, ut ad extrema ipsi miserè & tantum non in paupertate vivendum, qui tamen Imperatorum facilè fuerat opulentissimus. Quanti ipsi constiterit vel solus Tycho Brahæus, jam dixi supra, & si Balbino fides, centena & centena aureorum millia quotannis in eos impensa, qui curiositatem ejus ac sensus pascere, Decad. I. L. I. c. 35. p. 85. De ingentibus etiam divitiis Rudolphi, quas possedit, res est in confesso, quæ tantæ fuerunt, ut & inde Salomonis nomine celebratus fuerit. Certè Anselmus Boëtius, Præfat. in Libb. de Gemmis, tradit, ita Rudolphum abundasse auro & gemmis, ut pauci omni ætate Reges eidem comparari potuerint. Et cum duos imprimis Reges habuerit Bohemia divitiis inclutos, Ottocarum, quem ab auri copia Regem aureum vocarunt, & Carolum IV. qui lapidum loco gemmas adhibuit, & cæmento verum aurum infudit, hisce duobus Rudolphum nostrum ea in parte non fuisse inferiore affirmat Balbinus. Aureos enim laterculos habuisse quàm plurimos, & à senibus, qui ipsos viderint, se audivisse testatur. l. c. Magis adhuc hæc confirmant, quæ de mensa gemmea refert Boëtius l. c. L. II. c. 103. p. 255. Commemorat etiam, Præfat. ad Cesar. Coronam & Torquem, quæ Rudolphi fuerint, maxime pretiosis. Coronam, inquit, Casarea Majestas fieri jussit, ex adamantibus, unionibus, rubinis, auroque puro, aliquot centenis aureorum millibus constantem; & præterea Torquem ex precipuis gemmis concinnatam valore ac pretio coronam

superantem, aliaque insuper infinita variis ac pretiosis gemmis exornata, & addit, se existimare, nullum unquam Imperatorem tantum gemmarum copiam habuisse, quantam habuerit Imperator Rudolphus. Præterea Rudolphus Rubinum habuit, & quidem à Sorore, Galliæ Regis vidua, acceptum, qui magnitudine ovum gallinaceum æquarit, & olim sexaginta millibus Ducatorum euitus fuit, quamvis propter raritatem & magnitudinem, cum major in Europa non facile inveniatur, longè pluris æstimari debere, vel omninò inæstimabilem fuisse, censuerit Boëtius l. c. L. II. c. 13. p. m. 145. Magnarum divitiarum hæc sunt indicia, quæ quamvis in dubium vocare omninò nolim, dubitare tamen, & quidem non ab re liceret, an ad extrema usque vitæ manferint istæ opes, & an post obitum Imperatoris repertæ fuerint. Sanè propter magnam, in quâ suprema antè funera vixit, inopiam id credere vix licet. Nec enim Militibus, nec Officialibus ad ultimum salaria solvere potuit, Rudolph / Schaubühn. ad A. MDCXI. p. 352. & ad A. MDCXII. p. 383. Incidit autem in eam vel maximè ex facto Fratris Matthiæ, qui, cum, Hungariam & Austriam, ac tandem ipsam quoque Bohemiam adhuc viventi extorqueret, summè miserum reddidit, itaque pauperem, ut nec ipse sufficienter habuerit, unde viveret, eaque de causa in Conventu Electorum Norimbergensi A. MDCXI. de sumptibus ad Imperii dignitatem sustinendam Ordines fuerit coactus. Hoc modò eadem ferè fata expertus est Rudolphus Optimus, quæ olim etiam (ut taceam Exteros) alii ex summis noster Imperantibus. De Carolo Crasso constat, quod, cum ante secundâ fortunâ rebus, ultra quam arbitrari posset, adfluentibus, tot tantæque Regna attraxerit, ut post magnum Carolum Majestate, potestate, divitiis, nulli Regum Francorum videretur postponendus; ita tamen adversa velut in ostensione fragilitatis humane destituerit

eum fortuna, ut, quæ cumulaverat, cuncta inhoneste ad extrema in momento abstulerit, adeo ut de victu quotidiano cogitans, alimentorum copiam ad subsidium vitæ præsentis supplex exposcere habuerit opus. Regino, Chron. L. II. ap. Pistor. Tom. I. p. 63. Et quantus, quæso, non erat Henricus id nominis quartus? In sexaginta & pluribus præliis plerumque victor, ante obitum tamen adeo pauper fuit, ut redditus alicujus Canonatus, quos Præbendam vocant, à Gebhardo, Auracensi Comite, tùm Spirensi Episcopo, unde vitam sustentaret, petere adactus, nec tamen impetrare potuerit. Helmoldus, Chron. Slavor. L. I. c. 33. p. 85.

§. XIV.

Inter vitia, quæ Rudolpho objiciunt, non infimum locum obtinere quoq; nimias volunt *Libidines*, de quibus, ut alios nunc prætermittam, ita Satyricus Euphormio: *Vagæ*, inquit, *voluptates ad ipsius arbitrium examinantur. Nam ut venustissimas species mulierum libido in animo finxit, omnia in tabellam eruditis coloribus transfert, & imaginationis lineamenta secutus votum suum in pictura confitetur. Appellantur deinde Pellicum greges, Virginesque, quibus multum est, id nomen sub Aquilio (ita vocat Imperatorem) exuere. Ipso sibi probatur formarum vultus mulierum ad similitudinem imaginis exigit, & , quam propius ad illam venustatem natura admovit, duarum, interdum trium noctium fortuna donatur, etiam, si cujus amore vehementius exarsit, si in alicujus amplexibus dulcius animam egit, non statuat in rostris, sed imaginem suam manu exaratam in Thalamo decernit. Euphorm. Satyr. Part. II. p. 87. seqq.* Hæc si tam verè quàm eleganter, libidinosisssimi Ingenii Principem oporteret fuisse Rudolphum nostrum, quod tamen citra gravem injuriam de eo dici non potest, licet propter cælibem vitam, & in ea genitos liberos eum ab omni prorsus culpa liberum pronunciare nec possim nec velim. Ast aliud est Satyram scribere,

aliud historiam. Nemo hæc tibi crediderit, Euphormio, qui sobriam frugalemque hujus Principis non nisi parcissime in cibo potuque agentis vitam pensi habuerit. Sine Cerere & Libero frigere Venerem vere dixit Comicus, & vix est, ut libidinum stimulis tantopere agitentur, qui tam tenui victu fruuntur, quò usum modo audivimus Imperatorem, quod procul dubio ea de causa fecit, ut eò castius & sanctius vitam cælibem peragere possit. Quod si me animus non prorsus fallit, cum foeminis subinde ad Imperatorem adductis res ita se habet. Notum est, in Pictorum Academiis proponi homines vivos utriusque sexus, unde exemplum sibi sumant, meliusque quam à solis figuris pictis vel ære incisis in arte proficere possint. Cum igitur Optimus Imperator arte pictoria tantopere fuerit delectatus, & in ea maximam perfectionem quæsierit, sisti sibi jussit dubio procul aliquando & sequioris sexus homines, cumque, ut alibi locorum etiam contingit, honestioris conditionis foeminæ id officium obire ferè detrectarint, & pudoris minus tenaces formæ fuerint admixtæ, inde id malevolis male de Imperatore sentiendi & loquendi facile occasionem præbere potuit.

§. XV.

Denique id in Rudolpho nostro desiderant, quod in ultimis vitæ suæ annis *morosior* fuerit, & omnium ferè hominum consortia fugiens Pragæ intra arcem solus sese continuerit, cujus varias causas à variis adferri deprehendo. Si dicendum quod res est, ipsa partim ingravescentis Senectus ad hanc vivendi rationem non parum contulit, quemadmodum in Græcorum Epigrammatis id Senum vitium perpulchre exprimitur:

Si relictum sit pauxillum in vasis dulcis vini,

In acetum mutatur hoc, quod relictum est;

Sic qui exantlavit totam vitam,

Vbi ad profundam venit Senectutem, fit austerus & morosus.

Ann.

Antholog. l. I. sect. 13. c. 16. Non parum verò auxerunt etiam morositatem illam adversitates variæ, quibus fortuna ad extremum inimica, & , ut Seneca loquitur, *Cæsarum quoque lacrymas concupiscens, Consolat. ad Polyb. Ep. 34.* ita distraxerunt Imperatoris animum, ut, dum se deferi ab omnibus, & despiciatui haberi, Solem vero orientem, Matthiam fratrem adorari cerneret, ad conversandum, cum peregrinis maxime, redditus fuerit ferè inidoneus, uti videre est apud Balbin. *l. c. Decad. I. l. VII. sect. 6. c. 3. p. 256. seqq.* Addunt aliqui aliam rationem, scilicet metum ab insidiis, quas à propinquis ipsi imminere, Tycho ex astris prædixerit. Refert hoc Paulus Piaſecius, qui & plura alia mira admodum de moribus Imperatoris senis narrat, scilicet eundem ferè se subduxisse publico, & latitasse deambulanti in potticibus aulæ interioribus, quas varias fabricari curaverit, cum fenestris obliquis & angustis, ut prospiciens videri, vel jaculo (quod semper timuit) peti non potuerit. Si quis exterorum Cæsarem videre voluerit, non facile id obtineri potuisse aliter, quàm assumpto agosonis habitu, quasi curandis equis assisteret, dum per diversos aulæ aufractus ad equorum stabula quotidie commeare consueverit. *Chronic. ad MDC. IV. p. 218.* Simile est, quod à senibus se accepisse refert Balbinus, cum jam Imperator ætatis vitio morosior fieret, neque nisi coactus sui copiam faceret, advenas ad videndum Cæsarem Pragæ aliquando venientes id maxime hoc artificio consequi solitos: Sociorum hortensium vestes, vel stabulariorum induisse, hacque fraude & simulatione contextos occurrere & ejus aspectu satiari potuisse. *l. c. Decad. I. L. III. c. 9. §. 3. p. 127.*

§. XVI.

Uxorem, quod notissimum est, nunquam habuit Rudolphus, neque certa dari potest ratio, cur perpetuum cælibatum coluerit. Nescio enim, an fides sit habenda iis, qui tradunt,

dunt, propter denegatas Isabellæ Claræ, Hispaniæ Infantis, nuptias ita cum secum constituisse. Vid. *Motifs de la France pour la guerre de l'Allemagne. p. 405.* Doluisse autem Imperatorem, quod uxorem non duxerit, & paulò ante mortem id confes- sum fuisse, refert, ex narratione aliorum, Balbinus, *l. c. Dec. I. L. VII. sect. 6. c. 3. p. 257.* Inidoneum sane ad matrimonium non fuisse inde apparet, si vera sunt, quæ de liberis ejus naturalibus aliqui referunt, & vel quinque filios partim, partim filias, sed ex diversis iisque incertis matribus, ipsi tribuunt. I. *Julium Cæsarem ab Austria*, Crumoviæ in Bohemia à Genitore præfe- ctum. II. *Matthiam ab Austria*, Marchionis S. R. Imperii, Magnatis Hispan. Cubicularii & Colonelli Cæsarei titulo usum. III. *Carolus ab Austria.* IV. *Charlottam ab Austria*, Francisco Thomæ ab Oyselay, Comiti de Cantecroix despon- satam, & V. *Annam Dorotheam ab Austria*, Monialibus discal- ceatis Madriti aggregatam. Bern. Justinianus, *Hist di Spagna L. III. p. 446. Imhof. Notit. Procer. L. I. c. 5. §. II. Not. ad lit. 6 p. 18. §. XVII.*

Et hæc de Imperatoris nostri Rudolphi II. vita; venia- mus nunc quoque paucis ad illius catastrophem. Discessit è vivis Gloriosissimus Princeps, Pragæ d. X. Jan. A. MDC. XII. sapiens, inclytus, pacificus, plerumque felix, etiam in bellis plerisque per Duces gestis, postquam vixerat annos circiter se- xaginta, & Imperium annos triginta quinque administraverat. Ultima morientis verba habet, & hæc fuisse tradit Joh. Pala- tius: *Mei carissimi, cum in juventute mea à Divo Parente meo ex Hispania in hanc Patriam meam transitoriam per Legatum revo- carer, tanto gaudio perfundebar, ut sequentem noctem totam in- somnem traducerem. Quantomagis mihi nunc letandum, ubi Pater meus Cælestis in æternam Patriam me brevi advocaturus est, ubi nulla temporis vicissitudo aut mutatio, & ubi calamitas nulla est.* Aquil. *Austriac. L. XLVII. c. 2. §. 115.* Cæterum apoplexiâ ex- tin-

unctum scribit Balbinus, *l.c. Decad. I. l. 3. c. 9. §. 3. p. 128.* Venerunt ab aliquibus, quibus nimia ejus erga Evangelicos lenitas in-
visa, sublatum referunt alii. Vid. Andr. ab Habrenfeld, *Histor. Bell. Bohem. p. 12.* Sed cum certiora de ejus morbo & obitu ha-
bere vix queamus, quàm quæ refert supra laudatus Octav. Stra-
da, rem ex eo referam. *Die, inquit, 21. Decemb. A. 1611. cum male habere inciperet, accedebat ad eum alterum ex gravi fluxu in-
flammatiō, unde morbus ejus invalescere magis magisque videba-
tur, donec 10. Januarii inter sextam & septimam horam matutinam
omnis carnis ingressus viam placide in Domino obdormivit, post-
quam vixisset annos quinquaginta novem, menses 6. & dies duos.
Corpus ejus statim à prandio, presentibus Duce Brunsvicensi,
Principe Anhaltino, Leuchtenbergico, Consiliariisque Cæsareis
aliis apertum fuit, corque in eo sanum adhuc & bene constitutum,
reliqua verò membra nonnihil lesa deprehensa sunt, crure ferè adu-
sto & atro colore infecto. Obitus annum diemque hoc disticho qui-
dam expressit:*

DVX aC LVX gentis, FabianI heV
LV Ce RVD oLph Vs,
Cæsar lo genIt Vs sang VIne Cæsar obIt.

*Sepultus fuit Heros hic 1. Octobr. A. 1612. Praga in templo Arcis,
cui San Vito nomen, Regali Pompa. Haftenus Strada, p. 511. seq.*
Uti autem rarò sine præfagiis magnus aliquis casus accidit; ita
nec in Rudolphi Imperatoris morte ea defecisse putandum
est. Refert enim, in *Annalibus Ferdinandi*, Khevenhillerus,
brevi ante Rudolphi obitum Leonem seniore, duasque
Aquilas, quæ Cæsari fuerint charissimæ, in arce Pragensi extin-
ctas, *Part. III. ad An. MDCXII. Conf. Balbin, Decad. I. l. 3. c.*
9. §. 3. p. 222.

Comparisonem quandam inter laudatissimum nostrum Rudolphum II. & Romanorum Imperatorem Augustum Jacobus Typotius, Rudolphi Historicus, instituit. *Hieroglyph. L. I. n. 90.* Qui cum omnia illius penitissime noverit, & inspe-
xerit, sine dubio majorem meretur fidem, quam isti, exteri po-
tissimum, qui sequentibus temporibus de Cæsare nostro quæ-
dam Majestate ejus indigna tradiderunt. Remitto brevitatis
studio Lectores ad ipsum Typotium, cum quo conferendus
iterum Balbinus *l. c. p. 260.*

CAPUT SECUNDUM,

in quo

Summæ, ad quas evectus fuit RUDOLPHUS II,
Dignitates recensentur.

CONSPECTUS.

§. I.

Rudolphus II. vivente Patre fit trium Regnorum compos. Eligitur Rex
Hungaria A. 1572. quod Regnum retinet usque ad A. 1608.

§. II. Rex Bohemia A. 1575. Hoc Regnum amittit A. 1611. Extorsit
Frater Matthias. Indè maximus Rudolpho mæror.

§. III. Rex Romanorum, eod. A. 1575. d. 27. Octob. eligitur Ratisbonæ.
Electio fusius descripta, ex Diario Legati Electoralis Palatini, L. C.
de Wittgenstein manuscripto.

§. IV. Nec non, ex eodem, Coronatio D. 1. Novemb. peracta.

§. V. Appendix Diarii, in quâ singularia quedam de odio Elect. Sax. erga
Consiliarios Palatinos; nec non de affectu Cæsaris Maximiliani erga
Elect. Palatinum. Invisi Palatini propter Religionem, à Cæsare libe-
raliter donantur.

§. VI. Rudolphus II. fit Imperator A. 1576. in Comitibus Ratisbonensibus;
Receptus etiam in Ordinem Equitum Aur. Velleris A. 1585.

§. I.

Vivente adhuc glorios. memoriæ Parente MAXIMILIA-
NO II. Rudolphus noster trium Regnorum factus
fuit compos ; & quidem in *Regem* Hungariæ coronatus
fuit *Posonii* XXVI. Septemb. A. MDLXXII. idque Regnum
administravit usque ad Annum MDCIIX. quô Matthias frater
variis artibus, inprimis datâ Religionis libertate, apud Ordi-
nes Hungariæ tantum effecit, ut ipsum Regem postulave-
rint, bellicque metu cogeretur Imperator Rudolphus,
Coronam cum aliis Regni Hungariæ insignibus, quæ Pragæ
secum habebat, per Cardinalem Dietrichsteinium ipsi mittere,
simulque in Austriam & Moraviam omni jure se abdicare, re-
tentis solis titulis, & certâ annuorum reddituum pensione, nun-
quam tamen integrè soluta ; Piasec. *Chron. ad A. 1608. p. 259.*
Dn. Præses, Disputat. *de Rebus Imperat. Matthia, c. I. §. 6.*

§. II.

Bohemiæ Rex electus & coronatus est An. MDLXXV.
D. XXII. Septembris, quod retinuit, & feliciter rexit, usque
ad A. MDCXI. quo Frater Matthias ad cedendam Coronam
similiter eum compulit, postquam jam An. MDCIIX. à Bohe-
mis, ad Imperatoris intercessionem pariter tamen armorum
metu expressam, Rex destinatus fuerat. Reversales literæ,
quibus tum temporistam Rudolphus quàm Matthias pro-
miserunt Bohemiæ Ordinibus, liberam istam electionem non
cessuram in eorum præjudicium, invenies ap. Balbinum *l. c.*
Decad. I. L. VIII. Ep. 87. 88. p. 116. seqq. Cæterum extortæ hæ-
cessiones non parum optimum Imperatorem excruciarunt,
& ferunt, id præcipuè doluisse, quod cum XXIII. Maji Anno
MDCXI. Pragæ coronaretur Matthias, ipse tum Cæsar in arce
Pragenfi velut vivens funus factus plausûs & tubarum clango.

res audire coactus fuerit. Balbin. *l. c. Decad. I. L. VII. sect. c. 3. p. 256.*

§. III.

In Regem Romanorum electus est D. XXVII. Octobr. cod A. MDLXXV. & quidem primus extra locum consuetum, Ratisbonæ scilicet, cum alias, juxta Auream Bullam, Norimbergæ fieri debuerit electio. Thuan. *Histor. L. LX. p. 82.* Arjumæus, *de Comit. c. V. n. 12. p. 245.* De cæteris Electionibus prolixus dicere supersedeo, sed Germanicam, dum magis ad nos spectat, adeò sicco pede prætermittere non possum. Referam autem, quæ in Ratisbonensi hoc Conventu circa Electionem & Coronationem acta fuerint, ex Diario Illustrissimi Legationis Palatinæ Ministri Ludovici, Comitis Wittgensteini, qui electioni ipse interfuit, manuque sua omnia scripsit, & quidem verba ipsius propria retenturus: Præsens adfuit „ipse Cæsar Augustissimus, Maximilianus II. una cum „Imperii Candidato, Archiduce Rudolpho, jam tum Bohemix Rege. Comparuere etiam Electores omnes præsentés, „unò exceptò Palatino, Friderico III. qui Pro Principem Ludovicum filium suo nomine misit. Die XI. Octobr. *Propositio*, ut vocant, audita, & Imperator ipse eligendi Regis necessitatem his verbis commendavit: Damit das Vaterland bey dieser zerpalten falschen Welt vor Zerrüttung in „guter Ruhe möge erhalten werden. Die XXVII. ejusdem „Electio successit, hoc modo: Manè hora septima Electores, „cum Rege Bohemix in Curia Civitatis convenerunt, inde habitum Electoralem induti ad summum Templum proficiscuntur, ubi Archi-Episcopus Salisburgensis *Missam* de Spiritu S. „solenniter celebravit, adstantibus Episcopo Ratisbonensi, & „N. Præposito mitrato. Electores Seculares Missæ interfuerunt, post ad Conclave, ubi electio fiebat, secedunt. Sub finem

„nem Missæ ad consueta subsellia revertuntur. Missalibus ab-
 „solutis ad Summum Altare simul procedunt, ac pro more ju-
 „ramento se obstringunt ad legitimam electionem, secundum
 „præscriptum Aureæ Bullæ. Trevirensis primo verba Sacra-
 „menti Moguntino dictavit, hic porrò cæteris suo ordine.
 „Posthæc Conclave soli ingrediuntur, remotis arbitris, in quo
 „horæ circiter spatium consumptum est. Inde Consiliarios
 „certò numero accersunt, & Moguntinus verba faciens hunc
 „in modum peroravit: *Convenisse Electores omnes Regis Ro-*
 „*mani eligendi causa, & jam omnibus ritè peractis, juxta A.B.*
 „*præscriptum, Rudolphum, &c. &c. unanimi consensu con-*
 „*cordibus votis Regem designari, ejusque rei nos testes adhiberi,*
 „*præsentibus Notariis, quos rogavit, ut acta in tabulas referant.*
 „Cum autem Rudolphus, &c. &c. ad Cæsaris Parentisque
 „voluntatem omnia referret, citra cujus mandatum non
 „possit quicquam facere, &c. Electorum nomine Joh. Geor-
 „gius Palatinus, cum Pomeraniæ Principe, ad Cæsarem huc
 „accersendum mittuntur, qui mox subsecutus, Diademate
 „prius cæterisque insignibus ornatus, simul Conclave ingre-
 „ditur. Dein *Oratione bene longa Electorum sollicitudinem cu-*
 „*ramque Reipublicæ, tum erga se obsequium & benevolentiam*
 „*collaudans, gratias illis agit, simulque suam in conservanda pa-*
 „*ce publica vigilantiam summumque studium & operam commemo-*
 „*rat.* Post ad Rudolphum filium conversa oratione cum
 „*ad Rempublicam capeffendam adhortatur, utque omnibus Or-*
 „*dinibus facilem se & juris observantem præstet; imprimis au-*
 „*tem hoc agat, cum duæ jam diversæ Religiones per Germaniam*
 „*in usu sint, legibusque Ordinibus concessæ, ut pari utrosque*
 „*favore amplectatur, omnes in suam tutelam suscipiat, atque aqua-*
 „*liter defendat, neminem contra leges opprimi patiatur, sed vere se*
 „*Patriæ Patrem esse re ipsa demonstret; denique Politicam simul-*

que Religionis pacem inviolabiliter servari summo studio procu-
ret. Addit etiam Cæsar, non velle se Imperio deesse, quantum
omninò per valetudinem viresque fere prostratas concessum fuerit.
Adhæc Rudolphus pauca respondens, suam operam am-
ple pollicetur, & Electoribus gratias agit, quod ad hoc dignitatis
fastigium ipsum evehere non dubitarint. Demum Moguntinus
Rudolphum absque omni conditione Regem Romano-
rum electum esse proclamat, qui mox è Conclavi deductus
in Summo Altari pro more collocatur, dum magno jubilo Te-
Deum Laudamus vocum ac tiliarum varietate succinitur,
cum primum Salisburgensis mitratus admurmuratis certis
precibus Regem lustrali aqua aspersisset, suffitumque sacrum
admovisset. His peractis in area interiori Templi, loco subli-
miore, ad Cæsaris sinistram Rex in subsellio collocatur.
Interea Decanus Moguntinus novam Regis electionem po-
pulo denunciat, quò factò ad Palatium Cæsarem & Regem
simul deducunt, atque ad suos quisque revertitur.

§. IV.

Adhuc usq; de Electione; nunc sequitur Coronationis actus,
de quo ita Illustrissimus Autor Diarii: Primò Novembris fit
Coronatio Rudolphi Regis Romanorum in summo Tem-
plo, præsentè Cæsare Maximiliano Patre. Moguntinus
Missam solennem habet. Hodie, præter cæteros Episcopos,
adstant Trevirensis habitu Pontificali, item Colonienfis,
veste sacrâ supra rubeam Electoralem indutus, quoniam is
nondum consecratus adhuc longa seu Sacerdotali veste ca-
rebat, nam in illo conventu brevi tantum seculari habitu
usus est. Adstiterunt etiam Electores, Saxo & Brandenburgi-
gicus. Palatini locum Filius Ludovicus habebat, sed absque
habitu Electorali. Cæteræ ceremoniæ, ritu majorum & se-
cundum formulam præscriptam peractæ sunt, simili modò,
uti

„uti Francofurti in Parentis Coronatione factum, nisi quod
 „Rudolphus inter missificandum communicavit, quod
 „dicunt, Pater non item, propterea quod is Papæ permissio-
 „ne sub utraque specie, quod ajunt, Coenam celebrare consue-
 „visset. Spectatores Sacrae hujus Unctionis fuerunt, quibus
 „ad sinistram Templi in loco sublimiore subsellia ad hoc ere-
 „cta fuerunt, Imperatrix, Uxor Electoris Saxonici, item Ma-
 „ter, Uxor & Nurus Alberti, Bavariae Ducis, cum aliis illu-
 „stri loco natis Virginibus plurimis. Ex fano Cæsar, Rex,
 „Electores, cæterique Principes, solenni pompa ad Capito-
 „lium progrediuntur, ubi fons erat vinum exundans, item
 „taurus ad ignem tostus. Inter eundem nummi aurei & argen-
 „tei in populum spargebatur, qui ex altera parte septem glo-
 „bulos, cum hac inscriptione habebant: Concordanti-
 „bus votis. In Capitolio est Aula satis ampla, in cujus fron-
 „te locò eminentiore mensa fuit strata, ubi Electores novo
 „Regi congratulantes, Moguntinus Sigillum, argenteo baculo
 „appendens, obtulit electo; cæteri sua post munia obeuntes,
 „Saxo argenteo vase avenam distribuit, Brandenburgicus
 „aquam manibus lavandis infudit, Palatini erat, prima fercula
 „offerre, sed in locum ejus successit N. Seldenecker/Erbsüßen-
 „meister Nam Principi Ludovico Legati munus obire in hoc
 „actu concessum non erat, ideoque cum tres Electores Eccle-
 „siastici ad mensam Cæsaris benedictionem dixissent, pro mo-
 „re singuli suam mensam occuparunt, ordine ex præscripto
 „collocati; Ludovicus vero cum cæteris Principibus velut
 „privatus sedere jussus est, in quibus præcipui fuerunt tres
 „Cæsaris filii, Bavarus cum duobus filiis, Salisburgicus cum
 „Ratisbonensi Episcopo, aliique quindecim numero. Item
 „filii Bipontini Ducis Wolfgangi, Fratres tres; NN. Pomeraniae
 „& Ligniciae Duces; Item Marchio Badensis Junior, Dux Jo-
 „hannes

„hannes Georgius fuit Cæsaris prægustator. Ad cibum ferem-
 „dum præcipui ex Comitibus delecti sunt. Juxta hanc Aulam
 „duo erant hypocausta, in una præcipui Cæsaris Consiliarii, in
 „altera Legati Civitatum prandebant, Nurnbergici, Aquis-
 „granenses, &c. His alii quidam permixti fuerunt, quibus
 „peractis Cæsarem ad Palatium suum comitantur & de-
 „ducunt.

§. V.

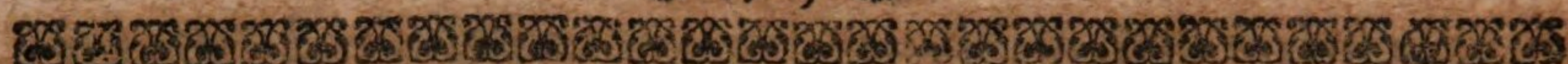
Sunt multa notatu dignissima in hac Diæta Electorali gesta,
 quæ, cum præsens institutum non ferat, alio tempore in lu-
 cem proferri possunt; & certè vel totum *Diarium*, in quo ac-
 curate omnia præcipuarum Consultationum momenta consi-
 gnata sunt, publicari meretur. Hac vice non injucundum
 fuerit, tantum Epilogum Diarii, ipsis iterum verbis Illustrissimi
 „Comitis subnectere, qui sic se habet: In hac Electione
 „Regis Romanorum Cæsariani verebantur, ne Elector Pala-
 „tinus à Domo Austriaca secessionem faceret, quam suspicio-
 „nem auxit ejus absentia. Saxo propter secundas nuptias Au-
 „riaci^{a)} gravissime itidem offensus, præter Ludovicum filium
 „ex Consiliariis neminem alloquio dignatus est. Huic indi-
 „gnationi Religionem aliasque causas prætexuit. Cæte-
 „ri verò Principes fere omnes cum ob odium Religionis,
 „tum expeditionem Casimiri in Gallias, qui erat in procinctu,
 „multa sinistrè suspicari, & tacita quadam conjuratione ali-
 „quid in Palatinum moliri videbantur, quanquam hæc vulgi
 „rumoribus (fortè ex livore natis) magis quàm ab idoneis Au-
 „toribus spargebantur. Accedebat aliud incommodum: Prin-
 „ceps Ludovicus cum Calvinistas, ut ajunt, canepesus & an-
 „gue odisset, tum in rebus bellicis aliisque multis à consiliis
 „Paternis per se esset alienior, tum etiam ab adversariis magis
 „obfir-

a) Wilhelmi, quas repudiata Anna, Electoris Mauricii unica Filia A. eod. d. 1575.
 10. Jun. cum Charlotta Burbonia contraxerat.

„obfirmari, & cum illis colludere, nos autem & actiones no-
 „stras averfari visus est; Unde factum, ut omnibus penè
 „exosi contemtim haberemur, ac tantum non velut Samarita-
 „ni ac Pharifæi ex Synagoga excluderemur. Cæsar tamen natu-
 „râ clementior, seu pro more diffimulans, vel etiam ex co-
 „mitior, quod favorabilis Palatini calculus præter opinionem
 „pro voto ipsi accidisset, me cum Cancellario Ehemio &
 „Gotferto, olim equitum Aulico Præfecto, liberaliter dona-
 „vit, nimirum singulos argenteo vase, ex quibus mihi obtigit
 „lagenâ deauratâ, quæ circiter sexcentis florenis æstimaba-
 „tur, & Principis Auriaci olim fuisse creditur. His additæ e-
 „rant obligatoriæ literæ, quibus Cæsar singulis bis millia flo-
 „renorum assignat. Et hæc est fabulæ hujus catastrophe.

§. VI.

Tandem *Imperatoriam dignitatem* Rudolphus consecu-
 tus est A. M DLXXVI. circa finem Octobr. in Comitibus Ratis-
 bonensibus, postquam ibidem Augustissimus Pater Maxi-
 milianus II. animam quasi inter Ordinum Imperii manus
 Deo reddiderat. Facta ejus, & quæ, tempore Regiminis il-
 lius contingere, breviter & per saturam velut indicabimus, ubi
 tribus adhuc monitum fuerit verbis, siquidem parva magnis
 ponere licet, A. M DLXXXV. Rudolphum Imperato-
 rem, cum aliis quibusdam Pontificiæ Religionis Principibus,
 per Legationem illustrem ab Hispaniarum Rege in *Ordinem*
Aurei Velleris cooptatum fuisse, ceu testatur Pareus, *Medull.*
Histor. Prof. ad h. a. p. 965.

CAPUT TERTIUM,

in quo

Res tam intra quam extra Imperium à RUDOLPHO II. gestæ enarrantur.

Vidimus in præcedentibus RUDOLPHUM nostrum Roman. Regem Electum & Coronatum, ac tandem Imperii administrationi admotum; nunc spectanda ea veniunt, quæ Imperii causa vel ipse fecit, vel quæ aliàs ejus tempore gesta sic comparata sunt, ut recenferi hac occasione mereantur. Discernam autem ea in *duas Sectiones*, quarum *priore* ea, quæ ad *Togam* pertinent, nimirum Capitulatio & Conventus Imperii præcipui, quæque circa eos notabilia occurrunt; *posteriore* verò, quæ ad *Sagam* referenda sunt, videlicet Tumultus Imperii, & Bella, vel ab ipso Imperatore gesta, vel tamen in Imperio exorta, & quidem secundum temporum, quibus singula contigerunt, seriem breviter recensebuntur.

S E C T I O I.

Eorum, quæ ad Togam pertinent.

C O N S P E C T U S.

§. I.

Capitulatio Rudolphi Imperatoris. In ejus compositione *diffidium* inter Electores Catholicos & Evangelicos ortum. *Laus* Rudolphi, quod Capitulationem exactè observaverit.

§. II. Conventus Deputatorum Imperii Francofurti A. 1577. In eo nova *Ordinatio Polit.* publicata. *Recessus* tamen in Corpore nostro R. J. desideratur. *Legatio* ad Belgas pacis causa in hoc Conventu decreta.

§. III. Conventus Depu. Imper. Wormatiæ, A. 1578. cujus tamen *Recessus* non publicatus.

§. IV.

Possẽm tamen notatu haud indigna quamplurima ex supra laudato Ludovici Comit. Witgensteinii Diario, quæ circa ipsam conceptionem Capitulationis in Electorali Collegio ob- venerunt, in medium proferre; imprimis *dissidium* non leve inter Catholicos & Evangelicos super *Constitutione* quadam *Ferdinandi I.* A. MDLXII. daß die Ritterschafften und Com- munen/ so unter den Päbstischen eine zeitlang in Exercitio Religionis gewesen/ hinführo dabey gelassen werden solten/ cujus Evangelici Electores in Capitulatione mentionem fieri, & ad ejus observantiam adstringi voluerunt Regem Roma- norum, aliaque; Verum quia spes est, fore, ut integrum istud *Diarium* è Musæo Dn. Præsidis brevi in lucem prodeat, nolo pluribus inde decerptis pagellas hæc nunc infarcire. Cæterum laudatur Rudolphus Imperator passim, quod Capitulationem hanc semper ob oculis habuerit, & ab eâ fa- cilè nunquam discesserit. Exemplum adferunt præ cæteris il- lud, quod, cum A. M. DXCLIX. Philippus, Hispan. Rex, per Franciscum Mendozam ab ipso peteret, Vicariatum Vesontii in Sequanis, Imperio beneficiariâ lege obnoxium, sibi dona- ri, Cæsar responderit, *inconsultis Imperii Principibus id, tan- quam Capitulationi adversum, se non posse.* Goldastus, *Constit. Imperial. Tom. III. p. 584.* Arumæus, *Disc. IV. ad Aur. Bull. num. 16. p. 202.*

§. II.

Proximum ab his est, ut de *Dietis & Conventibus publicis* agam, qui Rudolpho imperante vel ab ipso vel ab aliis in Imperio nostro instituti reperiuntur. Hos inter occurrit pri- mus altero statim Regiminis anno, MDLXXVII. Francofurti habitus *Conventus Deputatorum Imperii*, der Deputations Tag/ uti vocatur in Recessu Imperii A. MDLXXXII. §. Wenn nun neben 2. §. Da immittelst 50. §. Und obwohl 61. & ad eum provo-

provocatur Rec. Imp. MDXCIV. §. Was sonst 97. Publicata in eodem fuit D. IX. Novembr. nova *Ordinatio Politica*, quæ habetur in Corpore nostro Recessuum Imperii ad h. an. Cæterum uti hic Codex mancus ubique est & mutilus, de quô jam dudum conquesti sunt, & id per exempla monstrarunt viri Cordati, Dn. Eric. Mauritius, Dissert. de *Recessibus Imperii* §. 37. seqq. Dn. Jo. Phil. Dattius, in erudito de *Pace Imperii publicâ* opere passim, alique: ita de cæteris in Diæta illa actis nihil omninô suppeditat, immò ne ipse quidem Recessus, der Deputations-Abschied/ laudatus Rodingo, *Pandect. Cameral. L. I. c. 2. n. 11.* ibidem invenitur. Constat aliàs, *Legationem* in eò Conventu decretam fuisse super compositione Pacis Hispanos inter atque Belgas, ex Meterano, *L. II. & IX. Rer. Belgicar.* Confer. Neumayer, *von Friedens-Handlungen/ c. VI. n. 2. p. 338. c. VII. n. 49.* & Francisc. Lanarius, *Compend. Hist. Belg. A. 1577. p. 81. in fin. & p. 91. in fin.*

§. III.

Similem *Deputatorum Imperii Diatam* A. MDLXXIIX. Wormatiæ institutam fuisse apparet ex mentione ejus, quam facit Rec. Imp. A. MDLXXXII. §. Wenn nun 2. verbis: anno siebenzig acht zu Worms gemachter Deputations-Abschied. & §. weithers 50. verbis: und anno 78. (falsò in vulgat. edition. 70.) zu Worms gepflogener Reichs Deputations Handlungen. Verum, quæ omnia in eodem Conventu acta fuerint, ex eà ratione ferè latet, quia & hic Recessus, quantum mihi quidem constat, nunquam fuit publicatus. Conferri tamen potest Mameranus, *Hist. Belg. L. II. A. 1578. fol. 222.* ubi de Legationis Ordinum Belgicorum ad hæc Comitia aliqua habentur.

§. IV.

Universalis Comitia prima habuit Rudolphus Imperator A. MDLXXXII. Augustæ Vindelicorum, in quibus d. 30. Se-

ptembr. de auxilio adversus Turcam, de Tumultibus intesti-
nis, de delectibus illicitis, de subtractis Imperio Provinciis, de
integranda & moderanda Matricula, de Camerâ Spirensi & de
re monetaria actum, ceu patet ex ipso Recessu ad h. an. qui in
Codice nostro exhibetur, & ex summis ejus Capitibus apud
Boeclerum, *Reb. Sec. XVI. in Rudolpho II. part. V. p. 653.* Ordinem,
wie es auff diesen Reichs-Tage solle gehalten werden /
allegat Lehmannus, *Florileg. Polit. verb. Mittel n. 10.* Novum
quoque *Calendarium* ad hæc Comitia circa finem à Pontifice
Gregorio XIII. missum fuit, Stumpf. *Chron. Helvet. L. II. c. 43.*
p. 132. Jo. Gvalterus, vel potius Janus Gruterus, *Chron. Chroni-*
cor. L. III. in Chronolog. A. 1582. p. 1120. Recepturos se id in Italia,
Hispaniâ, Galliâ, Belgio & Polonia jam Reges atque Princi-
pes promiserant; & jussu Rudolphi Imperatoris in Silesia,
Lusatia, Bohemia atque Moraviâ deinceps An. MDLXXXIV.
idem introductum; sed Protestantes, quia Pontifex sub ana-
thematis poena istud recipiendum mandarat, rejecerunt, Ele-
ctore Saxonico Augusto, imprimis gravi Oratione urgente,
quod non ad Pontificem, sed ad Cæsarem hæc emendatio pertineat.
Quia annorum supputatio, quæ à Caj. Julio Cæsare fuerit instituta,
dein Carolum Magnum, Imperii in Occidente conditorem aucto-
rem habuerit, qui nomina Mensium Teutonicâ Linguâ Germanis
dederat. Canonem Nicani Concilii de Paschali celebratione non
Pontificis Romani, qui eâ potestate ac auctoritate, quam sibi nunc
vindictet, minimè tunc usus fuerit, sed communi Constantini Cæ-
saris, qui Synodo præfuerit, & Patrum decreto conditum esse.
Concilia verò ipsa non à Pontifice, sed ab Imperatoribus indici so-
lita, sicuti Constantiense Cæsar Sigismundus recenti adhuc homi-
num memoriâ indixerit, & jus constituendi non solum Episcopos in
Germaniâ, sed etiam Pontificem penes Cæsarem, & post Caroli
Magni tempora usque ad Othonem I. & deinceps usque ad Gregorii
P. VII. astatem fuisse. Cavendum igitur, ne emendationis prætextu

Papa Casaream usurpet Majestatem, præsertim cum Casare inconsultò atque Ordinibus Imperii rem tantam aggressus sit. Videant prius, ad quem jus pertineat, postea de emendatione sermo fiat. Joh. Palladius, Aquil. Austriac. in Rudolpho II. p. 58. Cum quò confertur pluribus Osiander, Hist. Eccl. Centur. XVI. L. 3. c. 69. L. 4. c. 14. Chytræus, Saxon. L. XXXVI. p. 741. imprimis Thuanus, Histor. L. LXXVI. p. m. 444. seqq. ubi de intercalatione, annorum ac mensium perturbatione, & diversis Mathematicorum sententiis prolixè differit. Præterea in Comitibus hisce inventos fuisse infames aliquot versiculos, à malevolo quodam sparsos, ad inflammandum seu traducendum potius Clementissimum Imperatorem, refert Wolfius, Tom. II. Lætion. Memorab. p. 943. Versus autem hi erant :

*Qua ratione queat Germania salva teneri,
Accipe consilium, Lector amice, meum:
Utere jure tuo, Caesar, servosque Lutheri
Ense, rotâ, ponto, funibus, igne neca.*

Conf. Parcum, Medull. H. Prof. p. 961.

§. V.

Pepererunt hæc Comitibus Conventum Deputatorum Imperii Spiræ, mense Augusto insequentis Anni MDLXXXIII. congregatorum, in quò vel maximè de Administratione Justitiæ in Camerâ & de Matriculâ deliberatum fuisse liquet ex Recessu Comitiali laudato Anni MDLXXII. §. Wiewohl wir 47. §. Und dann 55. §. Und obwohl 61.

§. VI.

Rotenburgi ad Tubarum A. MDLXXXIV. Religionis causâ Conventus indictus, in quo ab Imperatoris, Principum, Electorum & Ducis Wirtenbergici Legatis de Pace Religionis & Reipublicæ in Imperio conservandâ, nec non de negotio Archi-Episcopi Colonienfis, (quò de mox pluribus) disputatum, & neutrius Religionis Principibus de suâ sententiâ cedere

dere volentibus, tandem re infectâ discessum est. Pareus, l. c. p. 965.

§. VII.

Wormatiæ A. MDLXXXVI. *Deputati Imperii convenerunt*, teste Rec. Imp. MDXCIV. §. Weiter so. verb. Was derentwegen in Anno &c. achtzig sechs in Unser und des H. Reichs Stadt Worms gehaltenen Deputation - Tag fürgegangen. Rec. Imp. A. MDC. *in princ.* verb. auff den in Anno 86. in Unser und des Heil. Reichs Stadt Worms angestellten gemeinen Reichs Deputations - Tag/ 2c. Sed Recessus hujus Diætæ tum quidem temporis typis exscriptus non fuit, ob rationes, quæ in Recessu priore A. MDXCIX. §. Welches so. indicantur; daß denjenigen / so darinnen wegen der Landsässerey / Jurisdictionis Camerae, auch ratione mutui & interesse angeregt und bedacht / von gleichen Ständen contradicirt und in zweifel gezogen worden. Francofurti A. MDXC. Similis *Deputatorum Imperii Conventus* habitus, de quo Stumpfius, L. II. *Chron. Helvet.* c. 43, p. 134.

§. VIII.

Comitia Universalia instituta A. MDXCIV. Ratisbonæ, ubi D. 19. Augusti decretum de apparatu contra Turcas, de justitia administranda, de Tumultibus Belgicis, & Legationibus eò mittendis, repetituris, quæ Imperio ablata, teste ipso Recessu, in Codice nostro ad h. an. extante, cui *Recessus Deputationis Wormatiensis* A. MDLXXXVI. insertus fuit, vid. Recess. Imp. Ratisbonens. præsentem §. weiter und als wir. so. verb. als ist vor rathsam und sehr nützlich angesehen / daß gedachter Wormsischer Abschied nunmehr in forma Pragmaticæ Sanctionis diesem Abschied einverleibt werden soll. Multa notatu oppidò digna acciderunt in hisce Comitibus, è quibus jam illud saltem non prætermittendum puto, quod, cum Elector Palatinus Fridericus IV. sic dicti Calvinismi accusaretur, ipse
suam

suam causam masculè egerit, & fidei Confessionem Cæsari obtulerit, hisce verbis: *A Religione Patris mei, bonæ piæque memoriæ, quæ in scriptis Prophetarum & Apostolorum fuit, non recessi: Credidit, dum viveret, non in Martinum Lutherum, aut Jacobum Smidelinum, sed in Christum. Idem Symbolum, eadem fidei fundamenta constanter quoque servo servaturusque sum. Arrii, Nestorii, Eutychii, & Anabaptistarum errores Pater meus abnegavit, eosdem & ego filius abnego, & detestor ex animo: Sacramentorum errores (qui duplices sunt, alii eorum, qui ex Sacramentis idola faciunt, & signa pro re signata venerantur, ac æstimant, non observantes, aut considerantes Sacramentales locutiones: alii eorum, qui ea pro nudis & simplicibus habent signis) detestatus est Pater Ludovicus, hos & ego detestor filius Fridericus. Progredior longius. Calvinismum & Zwinglianismum rejecit Pater, idem facio ego filius: si modo verum est, quod Ubiquitarii & Flacciani fingunt: nimirum si veritas, aut omnipotentia, sine tota Christi præsentia in terris, abnegaretur. Sed hoc in errore felicior sum Patre, quod, sub nomine Calvinii, à seditiosis & ambitiosis in Germania veram Orthodoxamque Religionem contaminari, & traduci sciam. Quod ipsum procul dubio pius Princeps, & optimus Elector Ludovicus, Pater meus, agnovisset, si Deus ipsi diuturniorem largitus fuisset vitam. Quemadmodum & hanc fraudem potentissimi duo Saxoniæ Electores animadverterunt, Augustus Pater, & Christianus filius, magnanimi & magni judicii Principes, laude & memoria sempiterna dignissimi. D. Lutheri vero scripta non minoris ego facio, quam Pater meus laudatissimus: sed illos merito pro stolidis habeo, quæ omnia, quæ illi aliquando ut homini exciderunt, tanquam aurum & gemmas exosculantur. Vid. Pareum, l. c. p. 968. seq. Plura qui de hisce Comitibus vult, consulere potest laudatum Stampfium, L. II. Chron. Helvet. c. 43. p. 136. b.*

§. IX.

Subsequens Annus MDXCV. novum Imperii Conventum

G

Spiræ

Spiræ institutum produxit, quem *Deputatorum* vocat Recess. Imp. A. MDXCII. §. Diweil aber 52. §. So haben wir 53. §. Welcher gestalt 58. ubi vocatur ein unvollendter Deputations-Tag/ & similiter in Recess. Deputationis Spirensis A. MDC. §. Ob wohl. 1. Aliàs tamen etiam *Visitationis Dieta* salutatur, ut in §. Darauß haben wir 95. Rec. Imp. Spir. A. MDXCII. Rec. Deputat. Spir. A. MDC. §. Bey Unsers 67. verb. soll hinfüran/ wie es in effectu in der Visitation des 95. (malè vulgò in Corp. Recess. 59.) Jahrs diese Observanz in acht genommen werden. Utrumque benè & rectè. Namque Visitationis negocium, & quidem extraordinarium Deputatis istis commissum allegatæ Imperii Sanctiones loquuntur, præsertim §. Was und so viel. 98. R. I. A. MDXCIV. verb. ordnen/ setzen und wollen auch hiemit / daß neben Unsern Kayserslichen Commissarien mehrgemeldte deputirte Churfürsten/ Fürsten und Stände/ oder dero selben gevollmächtigte abgefertigte Räte und Gesandten zuörderst vor dissmahl extraordinariè, und sine præjudicio Unser und des Heil. Reichs hievor verfaßter Cammer-Gerichts-Ordnung/ um bestimte Zeit zu Speyer Unser Kayserslich Cammer-Gericht visitiren/ und die gefundene Mängel in personis & rebus ändern/ und verbessern zc. sollen. Et §. Ob nun wohl. 1. Recess. Deputat. Spir. A. MDC. dicitur: Daß nach verrichteter Visitation des Kayserslichen Cammer Gerichts die Deputati zu keiner endlichen Erledigung und Verabscheidung kommen können. Undè Schvvanemanno promiscuè modò *Visitatio*, L. I. *Process. Cam.* c. 46. n. 58. L. II. c. 6. n. 3. II. c. 7. n. 4. 7. *alibi*, modò *Deputatio*, & quidem plerisque aliis in locis, uti vicissim Rodingo, in *Pandect. Cameral.* perpetuò ferè posteriori tantum nomine vocatur.

§. X.

Anno MDXCVII. iterum Ratisbonæ Comitia Universalia celebra.

celebrata, postquam Jaurino & Agria amissis maximum à Turcis imminebat periculum. Duraverunt ista Comitia ad Anni sequentis MDXCVIII. diem VI. Aprilis, & in iis inter alia, quod fere rerum caput, decretum fuit, ut 60. Mensium pensiones ad bellum adversus Turcas intra triennium solverentur. Recessum habemus in nostro Codice ad A. MDXCVIII. De Comitibus videri possunt Stumpfius, *L. II. Chron. Helvet. c. 43 p. 136. in fin.* J. Gualterius *Chron. Chronicor. L. II. in Chronol. A. 1597. p. 1166.*

§. XI.

Deputationis Imperii Conventus Spiræ novus, vel potius superioris reassumptus & continuatus, ut in §. Ob nun wohl. 1. Rec. Deputationis Imperii nominatur, placuit A. MDC. qui quidem initium habere debebat jam anno præcedente, ut apparet ex R. I. Ratisbon. A. MDXCVIII. §. Welcher gestalt ss. & §. Darauff haben wir ss. §. Ob nun wohl. 2. Rec. Deput. Spir. MDC. sed prorogatus fuit propter gravia impedimenta, d. §. Ob nun wohl. 2. In annum MDC. & confirmatus in hujus Recessu Recessus Deputatorum prior Spirensis A. MDXCV. §. 3. Wann nun darauff erfolgt/ daß Uns der gemein Beschlus / welchen Unsere Commissarien / mit der Chur-Fürsten/ deputirten Fürsten und Ständen/ Råthen/ Botschafften und Gesandten sowol in den Visitationen als auch Deputations Rath getroffen/ gebührlich vollbracht worden; So haben Wir als Röm. Kåiser demselben/ als wohl bedacht/ und geordnet/ allerdingß approbiret/ bekråfftiget/ und in diesen / als Unsern und gemeiner Stände Abschied / stellen und verfassen/ und an das Reich Teutscher Nation außkündigen lassen. Multa sanè, quæ circa Justitiam usque adhuc desiderata, in hoc Recessu emendata, dubia decisa, & plurima egregiè constituta fuerunt, uti monstrare potest id uberius ipse Recessus, in Corpore, ad A. MDC.

§. XII.

Iterum A. MDCI. nomine Imperatoris & Imperii *Spiræ con-*
venerunt Deputati Revisionum & aliorum necessariò expedien-
dorum causa, juxta ea, quæ in Deputations - *Abschied zu*
Speyer MDC. §. *Beschließlichen* 151. disposita fuerant; Et
actum quidem tum temporis de variis, Monetam imprimis &
Matriculam spectantibus, sed parum felici cum successu,
ut fatetur ipse Imperator, in Recess. Comit. Ratisbonens.
Anni MDCIII. §. *Nachdem auch* 48. §. *Wie gern wir* 50. §.
Wir haben auch. 57.

§. XIII.

Annò igitur dictò MDCIII. tam Turcarum quàm Tartaro-
rum excursionibus quotidie ingruentibus Cæsar Rudolphus
in angustiis constitutus Ratisbonam Comitiam indixit, tum ut
de hac, tanquam præcipuâ, tum quoque de aliis causis, ni-
mirum Bello Belgico, administratione Justitiæ, emendatio-
ne rei nummariæ, & Matriculæ Moderatione consultaretur.
Admiserunt etiam, quoad prius punctum, Statûs, post mul-
tam disceptationem, postulata Cæsaris, & equitum peditum-
que non contemnenda auxilia decreverunt, ut docere potest
ipse Recessus, in Codice ad h. an. §. 7. *seqq.* Confer iterum
Stumpf. *l. c. c.* 19. *p.* 47. Pareus, *l. c. p.* 273.

§. XIV.

Ultima Comitiam Universaliam celebrari debebant A. MDVIII.
Ratisbonæ, ad deliberandum propositis præcipuè Capitibus
de Milite perpetuò, de Induciis Belgicis, de Monetâ, de
Matriculâ, &c. Sed cum offensi Evangelici causa imprimis
Donavverdensi, de quâ post dicam, & aliis, unde se gra-
gravatos putabant, Religionique metuentes urgerent, ut ipsa
Pax Religiosa cum Tractatibus Passaviensibus renovaretur;
Catholici verò renovationem & confirmationem non nisi ad
Formulam Recessus Imperii A. MDLXVI. §. *Und nachdem*
dann

Dann 6. fieri vellent, in quo negotio præsentem Cæsaris No-
mine Archi-Ducem Ferdinandum sibi propensio-
bantur; indè post longas & inanes disceptationes Comititia dis-
soluta, & Serenissimus Archi Dux, quamvis in componen-
dis Partibus multum insumserit operæ, re tamen infectâ do-
mum reverti coactus fuit, præsertim dum indies magis glif-
cente inter S. Cæsaream Majestatem & Fratrem Matthiam diffi-
dio sufficientes curas iste turbatis his Imperii rebus impendere
non posset. *Ludolphs Schaubühne / ad A. 1608. p. 239. seqq.*

§. XV.

Restat, ad paucis adhuc tangam *celebres* quosdam *Or-
dinum Imperii Conventus*, in quos annis sequentibus diversis in
locis coiverunt. Et quidem duo eorum sunt notissimi, *Ha-
lensis*, in Sveviâ, & *Würzburgensis*, quorum in illo vulgò sic
dicta *Unio* Evangelicorum nata, in hoc *Liga* Catholicorum,
primitiæ istæ cruentissimorum, quæ Germaniam postea satis diu
afflixere, bellorum. Ast cùm omnia, quæ huc spectant,
uberrimè à quamplurimis descripta sint, & satis ubique obvia,
nolo in iis recensendis esse proluxior, & legendos commendo
Limnæum, *Jur. Publ. Lib. IV. c. 8. §. 34. Addition. Tom. I.
p. 612. Theatr. Europ. Tom. II. p. 211. Pufendorf. Rer. Suecic.
L. I. §. 18. seqq. Ludolph. Schaubühne / ad An. 1610. p. 307. seqq.*

§. XVI.

Dietam Electorum A. M DC XI. Mense Octobri *Norimber-
ga* congregatorum silentio hic prætermittere prorsus non pos-
sum. Agebatur in eâ principaliter de asserendâ Imperatori Ma-
jestate, de gravaminibus item Imperii ex malè administrato à
Consiliariis Cæsareis jure; de eligendo Rege Romanorum, &
de necessitate Comitiorum Universalium futuro anno habem-
dorum, de quibus omnibus Imperatorem Mense Novembri
per Legatos certio-rem reddiderunt, atque ut mentem de super
declararet, petierunt; sed non nisi de Regis electione, & de

Comitiis respondit, hisce annuens, atque monens, ut illis peragendis sibi quoque commodum tempus constituerent. Præterea in eadem Diætâ Tutor Testamentarius Johannes II. Dux Bipontinus, à Cæsare impetratâ possessionis, quam nactus erat, confirmatione, in Collegium Electorale cooptatus fuit, nequidquam obnitente Philippo Ludovico Palatino Neuburgicô, cujus nomine Filius, Wolfgangus Wilhelmus omnem movit lapidem, ut jus Tutelæ legitimæ Patri in hoc Conventu conservaret. De ipsa hac causâ, aliàs notissimâ, pluribus dicere nunc non attinet, sed conferri possunt, quibus hæc causâ ventilantur, Scriptores magno numero allegati apud Svvederum, *Jur. Publ. Part. Special. sect. II. c. 3. n. II.* Donavvertensis quoque Civitatis Deputati hac in Diætâ causam suam egere; sed cum juvari ipsâ re non possent, spes tamen de ferendis auxiliis iisdem facta, ne omninò sine solamine discederent. Pluribus de hisce Electorum Comitiis videri poterunt Pareus, *l. c. p. 990. seq.* Gualterius, *Chron. Chronic. l. II. in Chronolog. p. 1202. seq.* Rudolph / Schaubühne *l. c. p. 352.*

SECTIO II.

Eorum, quæ ad Sagam pertinent.

CONSPECTUS.

§. 1.

Motus Belgici, ad quos componendos Imperator An. 1579. Legatos suos Coloniae misit. De hoc negotio remissivè.

§. II. *Controversia, quæ ratione Ducatus Slesvicensis Holsatiæ Ducibus cum Rege Daniæ à multis annis intercesserat, A. 1579. sopira.*

§. III. *Controversia inter Archi-Episcopum & Urbem Trevirensen per sententiam Cæsaris A. 1580. composita.*

S. IV. *Aquisgranensium Tumultuum* A. 1581. initium, & Progressus aliqui.

N. Y.

- §. V. *Bellum Coloniense* duorum Archi-Episcoporum, Gebhardi & Ernesti, A. 1583. seqv. Gebhardus causâ cadens in exilium mittitur.
- §. VI. *Bella Imperatoris cum Turcis* ab A. 1587. per annos plurimos, quorum præcipuâ momenta referuntur.
- §. VII. *Lis de Episcopi Argentinenfis electione* post mortuum A. 1592. Joh. Manderscheidium, & ortum inde Bellum A. 1593. per Cæsaris arbitros compositum.
- §. IIX. *Motus Badenses* An. 1594. ob successionem in Marchionatu inter Eduardum Fortunatum & Ernestum Fridericum, ab Imperatore sedati.
- §. IX. *Controversia Civitatis Emddensis* cum Comite Frisiæ Orientalis Anno 1602. remissivè.
- §. X. *Paderbornensis Civitas* A. 1604. ab Episcopo, Diet. de Fürstenberg armis in ordinem redacta.
- §. XI. *Simultates inter Imperatorem Rudolphum & Fratrem Matthiam* An. 1606. apertius erapere. Deventum tandem propemodum ad arma.
- §. XII. *Tumultus in Civitate Donauverdensi* A. 1607. Civitas in bannum declarata, executione demandata Bavaro:
- §. XIII. *In Ducatu Clivenfi & Juliacensi* An. 1609. seq. ob successionem in Clivenfi Ducatu tumultuatum, & inde ortum bellum.
- §. XIV. *Controversia Civitatis Brunsvicensis* cum Duce Henrico Julio Anno 1611. Civitas declaratur in bannum.
- §. XV. *Controversia nonnullæ ob successiones in Provinciis Domuum Illustrium* morte extinctarum, scilicet *Hennebergicæ, Comitum de Königstein, Hoya, &c.*

§. I.

JAm patet ex superioribus, me non tantum de Bellis publicis & proprie sic dictis acturum, sed & propter analogiam huc relaturum esse Motus, Tumultus atque Controversias, quæ maximè in Imperio nostro Rudolpho Imperante contigerunt, dum in plerisque non quidem Martis, sed Themidis gladio dirimendis, vel amicâ via componendis aliquæ ejus partes fuerunt. Ero autem & hic brevis, &, quantum fieri potest, temporis, quo singula evenerunt, seriem observabo. Initio statim regi-

regiminis angebant optimum Imperatorem Motus Belgici, indies in deterius vergentes, quorum componendorum gratiâ A. MDLXXIX. Legatos Coloniam misit, qui quidem nihil non egerunt ad retinendos in Hispaniæ Regis obsequio Belgicorum Ordinum animos, sed conatu, ut eventus docuit, prorsus irrito. Acta Pacificationis istius typis exscripta lucem viderunt Lugduni A. 1580. quare non est, ut in hac re prolixius enarranda sim operosus, præsertim cum & ad Togata potius Rudolphi referenda videri possit. Maluitamen, cum non nisi in bello de pace componenda agatur, in hac Sectione illius mentionem facere. Illud quoque monere liceat, Imperatorem Optimum, ut pacis semper fuit studiosissimus, ita deinceps quoque, & quidem anno ineunte nonagesimo primo denuò Legatos in Belgium misisse, qui de pace apud Ordines agerent; & simul ad munitionum in Imperio occupatarum restitutionem hortarentur; quibus isti responderunt: *se munitiones non Hispano, sed aut Imperio aut legitimis Dominis restituturos, de cætero rogare Casarem, ne deinceps frustraneo labore circa pacis negotium defatigare se velit. Pacem se habere, aliam cum Hispanis inire Reipublicæ non fore salutare; neque de pace se agere salvo honore salvâque conscientia posse, nisi forte & vicinis & amicis omnibus fabula esse velint. Compertum satis esse ex præcedentibus de pace colloquiis, nunquam Hispanos sinceram pacem voluisse, Literas Hispaniæ Regis ad Guilhelmum de S. Clemente, legatum suum in Aula Caesaris degentem missas & interceptas abundè demonstrare, non veram sed fictam eos pacem aucupari.* Optimus verò Cæsar nihilominus non destitit, quoad vixit, hoc negotium in Aulâ imprimis Hispanicâ, frustraneo licet conamine urgere. Pallad. l. c. in Rudolpho, p. 71. seq.

§. II.

Satis diu Ducibus Holsatiæ controversia fuerat cum Regibus Daniæ de Jutiâ Australi, seu amplissimo, ut hodiè dicitur, Duca-

Ducatu Slesvicensi, quàm latè exponit Dav. Chytræus, *Saxon. L. XXIV.* Demum verò A. MDLXXIX. interventu Augusti, Saxonis Septemviri, Ulrici, Ducis Megapolitani, & Wilhelmi, Hassiæ Landgravii multum hortante Rudolpho diuturnæ nec sine sanguine agitatæ lites sedatæ fuerunt, & anno sequente Holsati Duces, Johannes Senior, & Adolphus, Fratres, & Fratris illorum, Christiani III. Daniæ Regis Filius, Fridericus II. Ducatum Slesvicensem se Regis & Regni Daniæ beneficio tenere profitentes solenni ritu à Friderico, Daniæ Rege, Ocho-niæ in Fioniâ acceperunt, fidemque ac subjectionem debitam vicissim se præstituros promiserunt. Chytræ. *l. c. p. 665.*

§. III.

Lis antiqua denuò cœperat A. MDLXXIX. inter Electro-rem Jacobum III. Urbemque Trevirensensem, de hujus Juribus at-que Privilegiis. Ille enim sine medio subjectam sibi Urbem contendens absoluti obsequii jura sibi arrogabat; quæ cum Ci-ves detrectarent, multumque potestatis consuetudine & præ-scriptione per possessionem quasi temporis sibi competere cau-sarentur; tandem A. MDLXXX. per Imperatoris sententiam re decisâ Archi Episcopus Victor evasit. Videri merentur hanc in rem, præter Thuanum, Christoph. Brovverus, *Annal. Trevirens. Tom. II. l. 22. p. 401. seq. p. 410. seq.* & Wilhelmus Ky-riander, *Annal. Trevirens. ad h. an.* quorum ille Archi-Episcopi partes tuetur, hic verò Urbis jura defendenda suscepit. Con-fer quoque Boecler, *Reb. Sec. XVI. in Maximil. II. p. 552. & in Rudolpho II. p. 655.*

§. IV.

Tempore, quò Ferdinandus, Dux Albanus tyrannidem in Belgio exercebat, Evangelici Reformatæ Religionis quam-plurimi *Aquisgranum* se receperant, unde deinceps multi Ci-vium Sacra eorum amplexi publicum suæ Religionis exerci-tium à Senatu Catholico petiverunt, & cum id obtinere non

H

possent,

possent, nihilominus ad Conciones & Sacramentorum administrationem convenerunt. Crevit tandem eousque Evangelicorum in urbe non solum numerus, sed & auctoritas, ut ex istis etiam & Consules & Senatores eligerentur. Quod cum ferre veteris Senatus Catholici nollent, res, quâ gravatos se putarunt, A. MDLXXXI. ad Cæsarem delata, & motibus utcunque compositis, subindè tamen recrudescentibus, demum Anno MDXCIII. à Judicio Aulico controversia cognita, & d. XXVII Augusti hunc in modum adversus accusatos sententia pronunciata: *non licuisse illis, nec debuisse in Cæsaris Urbe & sede Regia Aquisgrano vel in Religione aliquid novare, vel Magistratum & Gubernationem Urbis de facto invadere. Ideoque quæ ab ipsis hactenus in eo suscepta sint, cassari & aboleri, & omnia in veterem statum, qui ante susceptas has novationes anno 1560. communi Senatus & Civitatis totius decreto sancitus fuerit, restitui, & Actores in pristinum locum reponi debere, nec deinceps in electione Consulium, Senatus, & personarum Senatui servientium nisi juxta decretum anni 1560. procedendum esse. Insuper omnes litis expensas Actoribus refundi, & pro damnis satisfacere accusatos debere, reservata nihilominus Cæsarea Majestati pœna pro delicti merito de damnatis sumenda, & salvâ Duci Juliacensi & Actoribus potestate, reliqua sua jura, querelas & postulationes adversus eos conjunctim vel seorsim legitimè persequendi.* Hujus sententiæ promulgationem paulò post secutum est Mandatum, quò, sub pœna proscriptionis intra sex hebdomadas parere, & omnes latæ sententiæ partes exsequi, ac documentum paritionis sufficiens exhibere intra certum diem jussi sunt accusati. Diffiteri non possum, admodum duram hanc sententiam, multaque perpeffos eo rerum statu fuisse Evangelicos, quæ forte ad Lydium justitiæ lapidem revocata examen non sustinuerint; interim tamen negari non potest, & ipsos sua contumaciâ non parum ad istum rigorem contulisse, cum moderatius agere potuerint atque

que debuerint; immò non tam Cæsari, quàm aliis is imputan-
 dus est, fatente ipso Thuano, *Histor. L. CXXXIII ad an. 1605.*
 ubi totum negocium latè exponit, quo cum conferri possunt
 Palladius *l. c. p. 56. & 108.* Rudolph/ Schaubühne. *ad ann. 1611.*
p. 353. seq. & alii quamplures, Banni declaratio & executio de-
 mum post Imperatoris Rudolphi obitum A. MDCXIV. facta
 quod aliàs notissimum, & apud laudatum Ludolphum *ad h. a*
p. 490. seqq. fusius descriptum legi potest.

§. V.

In Diæcesi Coloniensi A. MDLXXXIII. funestum bellum
 exarsit, quod peculiari libro, sed partium studio admodum
 deditus descripsit Michael ab Isselt, impresso Colon. 1684. Sum-
 mam rei breviter, & quidem ferè verbis Parci referam. Ar-
 chi-Episcopus Coloniensis Gebhardus, natus ex perantiquâ &
 illustri Familiâ Lib. Baronum de Walpurg, cognomento
 Truchses, doctus & magnæ autoritatis in Imperio Princeps
 Evangelicam religionem non solum ipse amplexus fuerat, sed
 & postridiè natalis Christi dicti anni declarationem de eâdem
 subditis sic volentibus permittenda publicavit, ductaque Uxo-
 re Agnete, Johannis Georgii, Comitis Mansfeldici filiâ, (quam
 in Monasterio Girrisheimensi Canonissam, & Nigromantici cu-
 jusdam artibus in ejus amorem præcipitatum Gebhardum scri-
 bit Isselt, *l. c. L. I. p. 12.*) Septemviratum retinere cupi-
 vit. Mox autem Pontifex, Imperator & alii Principes Ca-
 tholici, Senatusque Civitatis Coloniensis apud Capitulum de
 alio eligendo institerunt, eoque res deducta est, ut Arch-Epi-
 scopus Gebhardus ad sui instituti defensionem milites conscri-
 beret, prius tamen Civitate Bonnâ & aliis plerisque locis oportu-
 nis occupatis. Alexander, Dux Parmensis, Belgii Guber-
 nator, auxilia tam Capitulo, quam Senatui Coloniensi per
 Carolum Comitem Arenburgensem, Legatum obtulit, & neu-
 tiquam hæc ferenda syasit. Nec deerant, qui auxilia sua initio

Gebhardo offerrent è Germaniæ Principibus, sic, ut utraque pars suos habitura videretur Fautores; sed nemò deinceps ex Evangelicis causam seriò egit, præter Johannem Casimirum, Palatinum, cujus harum fuisse causam putant aliqui, quod, cum Lutheranam Religionē initiò profiteri voluerit Gebhardus, dein verò ad Reformatæ Ecclesiæ Sacra se converterit, illius Principes per hoc offensi nullam ejus habendam rationem existimarint. Conf. Vossius, in *Panegyrico Fabiani de Dona*, p. 763. Utut autem hoc se habeat, fortuna minus prosperâ usus Gebhardus post varia certamina & pacis compositiones frustra tentatas Bingæ, Francofurti & alibi omni dignitate & officio privatus est, substitutò in illius locum Ernesto, Baviaræ Duce, Alberti Filio. Vid. Pareus, l. c. p. 963. seq. His plura nunc non addam, præter epistolam, quam inter Manuscripta sua possidet Dn. Præses, qua Gerhardo de suo instituto & Evangelicæ Religionis professione gratulatus est Henricus, Navarræ Rex, qui tamen ipse factus Rex Galliarum Sacra, quæ in Epistola tantoperè damnat, professus est: *Vix dici potest, Reverendissime Princeps, Cognate Charissime, quantâ cum animi voluptate audierim, Te, simul ac veræ doctrinæ ab erroribus Pontificiis repurgatæ lumen perspexeris, nihil prius duxisse, quam tenebris è ditione Tuâ, quantum in Te fuit, dispulsis, illius splendorem Tuis subditis impertire. Fecisti certè rem animo excelso & summa omnia despiciente dignissimum, sed eò magis prædicandam, quod eò maxime tempore, quò Cateri ferè omnes tam Privati quam Principes veritatem aut ignotam Majoribus superstitionibus obruunt, aut affulgentem fastidiosè aspernantur, eam magno & erecto animo fovendam suscepere. Quod Tuum præclarum facinus quanti momenti sit ad sustinendos & recreandos multorum hominum variis inimicorum impulsibus & terroribus quasi labantium animos, ostendunt Adversariorum fractæ & veluti collapsæ voluntates, qui quasi animum despondent hoc Tuo facto, verenturque,*

turque, ne *Tuum* exemplum complures fluctuantes & è superstitionum fluctibus emergere cupientes exsuscitet & in saniores partes perducatur. Neque dubito, quàm tam illustri præsertim in loco positus non solum iis, qui propius adsunt, & *Tuæ* virtutis heroica testes oculati esse possunt, sed cunctis, etiam longissimè remotis, facem præstuleris, ut jam seriò de suo erga Christianam Ecclesiam officio cogitare incipiant. Me certè tum magnanimitatis *Tuæ*, tum pietatis fama impulerunt, ut hisce literis missis Tibi gratulandum esse existimarem, Tibique ea omnia decernem, quæ virtuti ac magnanimitati *Tuæ* debentur. Quibus vinculis, & iisdem ad propagandam veram doctrinam studiis cum arctissimè me Tibi obstrictum esse sententiam, nihil erit unquam tam arduum aut difficile, quod ego pro juvando optimo *Tuo* instituto non suscipiam. Non hortabor Te, Princeps Illustrissime, & Cognate charissime, ut eadem, quæ cepisti, constantiâ in *Tuâ* laude perseveres; ipsa *Tua* gloria & pietas Te satis currentem in tam celebri campo impellent. Et certè temeritatis esset, ab eo, qui tam magna sit orsus, non majora expectare. Spero, Deum Opt. Max. præclaros *Tuos* conatus ad Nominis sui gloriam promoturum, quod ut fiat, ardentibus votis ab eo peto. Vale Princeps Illustrissime. Nerati 12. Maij, Anni 1583.

Tibi ad omnia paratissimus
Cognatus

HENRICUS.

Gratulati etiam sunt eidem Gebhardo nomine Pastorum & Presbyterorum Synodi Gallicarum Ecclesiarum Præsides, Petrus Macelinus & Matthæus Vickellis d. 28. Maij ejusdem anni, & latet Epistola in iisdem Dn. Præsidis scriniis; sed temporis angustia non patitur, ut nunc ea hîc inferatur.

§. VI.

Cum duobus Turcarum Tyrannis bella strenuè & feliciter Fratrum Ducumque virtute gessit Imperator Rudolphus, ni-

mirum cum Amurathe III. & Filio ejus Muhammete III. Multas insignes victorias ab iis reportavit, ad Canisiam A. MDLXXXVII. Propè Sixum, superioris Hungariæ oppidum A. MDLXXXIIIX. In Croatia ad Sisseckium, & ad Albam Regalem A. MDXCIII. Zabaricca, Vilecko aliisque undecim arcibus à Præfecto Cassoviensi Teuffenbachio expugnatis. Ad Hatvvanum A. MDXCIV. Ad Temisium Danubium & Strigonium à Cæsareanis, cum aliis locis mox expugnatum. Ad Temesvvarum, Harvvoanum & Agriam A. MDXCVI. Ad Vaciam A. MDXCXVII. Ad Nicopolin in Bulgariâ A. MDCLIX. quo & Jaurinum, Comitibus Hardeccii proditione amissum Adolphi Schvvarzenbergii astu recuperatum fuit. Ad Budam A. MDXCIX. Adhæc Novigradum in Hungariâ superiore à Matthia A. MDXCIV. in Inferiore autem Bresenza, Seczinum & Segestum à Serinio & Nadaftio, Comitibus, expugnata; Transsylvania item cum Walachia & Moldavia Hungariæ restituta A. MDXCLIX. Non parum ad felices istos successus momenti attulit amicitia, quam Imperator Rudolphus coluit cum Rege Persarum, qui cum ex uno latere Turcas bello locesseret, per hoc debilitatis eorum viribus proniorem ad victorias obtinendas viam Rudolpho fecit. Laudat singularem illam cum dicto Persarum Rege Rupolphi amicitiam Petrus à Valle, in Epistola ad Tengnagelium, Bibliothecarium Viennæ Cæsareum, hisce verbis: *Rudolphus felicitis recordationis, Optimus Imperator, amicitiam Regis Persarum avidè amplexus omni studio profecutus est, & nisi domestica cum Fratre dissidia illum ad pacem cum Turcis initam compulissent (quod Persa nimis agrè tulit, de eo mecum, injuriam temporum, quibus poteram rationibus nequidquam excusante, sæpe conquestus) collatis fortè amborum signis, ad quod Abas semper paratissimus fuit, immanis hæc Ottomannica bellua ad Scythia latebras eâ tempestate fuisset adacta.* Ap. Petr. Lambecium, Bibliothec.

Vindobon. L. I. p. 2. Additam. V. p. 189. De ipsis bellis his videri legique possunt Thuanus, in *Annis huc pertinentibus*, Boecler. *l. c. in Rudolpho p. 671.* Palladius, *l. c. p. 74. seqq. p. 98. seq. p. 102. seqq.*

§. VII.

Anno MDXCII. circa finem Maji mors *Johannis, M. n. l. r. scheidii* Comitis, *Episcopi Argentiniensis*, non exignos in Germania motus excitavit. Duobus enim Episcopis electis, à Protestantibus quidem Capitularibus Johanne Georgio, Marchione Brandenburgico, à Catholicis autem Cardinale Carolo, Lotharingæ Duce & Episcopo Metensi, bellum exortum est. Exercitus contra Lotharingos Dux designatus est Christianus Anhaltinus, & Fabianus de Dona factus ejus Locumtenens, sed exitu parum felici. Post aliquot menses intercessione Imperatoris Rudolphi ad transactionem ventum, & ab armis discessum est, divisio in duas partes Archi-Episcopatu Argentiniensi, inter Carolum Lotharingicum & Johannem Georgium Brandenburgicum, die XVIII. Februar. A. MDXCIII. Cum verò rebus sic non benè consultum fuisse testaretur exitus, demum anno sequente accepta pecuniâ Marchio Carolo Episcopatum integrum concessit. Pareus, *l. c. p. 966* Thuanus, *L. CIV. p. 1139. CV. p. 1166.* Chytræus, Saxon, *L. XXIX. p. 851.*

§. IIX.

Parum aberat, quin in *Domo Marchionum Badensium* diffidia in bellum imperante Rudolpho eruperint. Vitâ functus fuerat A. MDLXXXIIX. Marchio Philippus, sine Successoribus ex se natis; & deferebatur successio Agnato proximo, Eduardo Fortunato, qui ære alieno, suâ maximè culpâ contracto, ad incitas redactus, ut sibi & subditis consulere, in Belgium profectus sub Ernesto Archi Duce militavit. Urgebant Creditores, Bavarus scilicet atque Lotharingæ Dux solutionem,

tionem, & pignoris loco Eduardi Provinciam Cæsar iisdem attribuebat, qui jus suum cedebant Marco Fuggero. Ignominiam inde in Familiam Principalem redundare reputans Ernestus Fridericus, Durlacensis Marchio, hortatu Nobilitatis Badensis terras A. MDXCIV. occupavit, solutionemque Debitorum in se recepit. Sed Eduardus Fortunatus id ferre noluit, & copiis contractis ab armis remedium sibi quærere constituit. Imperator Rudolphus, cognitò tumultu ab armis ad æquitatem causam transtulit, Johannem Archi-Episcopum Trevirenses arbitrum constituens & Eduardi pacificatorem, quò factum, ut armis positis ultio Judici permitteretur. Refert hæc, sed non sine partium studio, Brovverus, *Annal. Trevirens.* L. XXII. p. 427. cum quò conferendi Thuanus, L. CLX. *Histor.* Gualterus, *Chron. l. c.* p. 1154. Boecler. *l. c.* p. 658. Meteranus, *Belgic.* L. XXV. p. m. 276.

§. IX.

Intercesserant jam dudum lites *Comitibus Frisia Orientalis* cum subditis, maxime autem Emdanâ Civitate, & insigni emporio ad Amisii fluvii ostia. Originem & causas latè exponit Hugo Grotius, *Annal. Belgicæ.* L. IV. p. 1595. Meteranus, *l. c.* l. 17. p. 739. *seq.* Et licet motus isti aliquoties compositi, recrudere tamen denuo A. MDCII. dum Comes Emmo, Ezardo Patri succedens multa libertati Populi adversa molitus, tum & de Romanis Sacris introducendis, tum de Amisii ostio Hispanicis classibus concedendo suspectus eò rem deduxit, ut Emdani Ordinum Belgicorum auxilia implorarint, qui ad id faciendum promptissimi Warnerum Duboisium, equitum Tribunum cum turmis aliquot, & centuriis ferme novemdecim eò miserunt. Is paucos intra dies rudibus belli defensoribus castella invasit, urbemque Emdam à potestate Comitum liberavit. Anno sequente ope Ordinum lites de novo sopitæ, sed graviter admodum id ferente Imperatore Rudolpho, qui non solum

solum in Comitibus Ratisbonensibus graviter conquestus est, quod Ordines Belgici rebus ad se non spectantibus se immisceant; teste Recessu; sed & per Legatum Maximilianum Cochyacum id ipsis durioribus verbis exprobravit. Grotius *l. c. L. XII. p. 437.* Conf. Ubbo. Emmius, *Hist. Fris. Orient. L. L. & LIII. Rudolph Schaubühn. ad A. MDCII. p. 58. & ad A. MDCIII. p. 91.*

§. X.

Padorborna, Episcopatus Metropolis usque adhuc pro Hanseatica se gerens totum penè Episcoporum jugum excuserat, usa protectione Landgraviorum Hassio-Cassellianorum. Sed diutius id sibi non ferendum ratus Dietericus de Furstenberg Præsul A. MDCIV. ex improvisò, ope Comitum Frisiæ Orientalis Johannis, urbem adortus eam occupavit, juribusque omnibus ac privilegiis exuit. *Meteran. l. c. L. XXV. p. 1108. seq.*

§. XI.

Simultates inter Imperatorem Rudolphum & Fratrem Matthiam usque adhuc obscuriores circa A. MDCVI. apertius erupere, quarum hæc præcipua ferebatur causa, quod Hispanorum consiliis & instinctu Rudolphus à Fratre alienior successionem in Patruelem Ferdinandum, Archi-Ducem Græcensem transferre clanculum laboraverit. Id igitur persentiens Matthias nihil eorum omisit, unde rebus suis mature consuli posse putaret; & A. MDCIIX. Hungaricam Coronam sibi imponi curavit. Neque verò sic satis sibi existimavit cautum, nisi etiam vivente Fratre Bohemiæ Regnum sibi cederetur, quo de jam spes facta fuerat, tributo titulo *designati Regis Bohemiæ*. Hinc querelæ ac odia Rudolphi, & ad bellum spectare res visa tum maximè, cum A. MDCXI. Leopoldus Archi-Dux exercitum occasione Juliaci collectum Pragam traduxit. Sed pacis studiosissimus Rudolphus & hanc injuriam concoquens demum in Matthiæ Coronationem Bohemicam con-

sentiendo Martis istos furores declinavit. Fusius hæc Dn. Præses, in *Disput. de Matthia, C. I. §. 6. seqq.* cum quô, & allegatis ibidem conferri potest Chr. Forstneri *Epistola ad Boineburg. annex. Strauchii Dissertationibus Jur. Publ. p. 476. seq.*

§. XII.

Annus MDCVII. monet de Causa Donavverdensi, satis nota cum ex aliis, tum maximè ex monumentis de eadem utrinq; in publicum editis, scilicet *Donawertische Relation, und nothwendige Gegen Erinnerung gegen die Donawertische Information*, nec non die *Donawertische Information*, quorum Scriptorum illa Bavari, hoc verò Civitas Donavverdensis publici juris fecerunt, in iisque causas suas egerunt. Rem totam præter alios, ordine enarrat Thuanus, *L. LXXXIII. ad quem*, cum aliàs etiam notissima sit, Lectorem remissurus, illud tantum addo, Civitatem, quia Camera Mandatis parere noluit, & Delegatos Maximiliani Bavari, Cæsarei Commissarii, in causam inquisituros ludibrio habuit, demum anno, quem dixi, à Rudolpho Imperatore proscriptam, & à Maximiliano, Bavariæ Duce (â cuius Majoribus ea olim, tempore Ludovici Barbati, magno totius Provinciæ motu ac tumultu ad Imperium Romanum defecerat) Exsecutore Cæsaris subjugatam fuisse. Pareus *l. c. p. 978.*

§. XIII.

Ex quo Ducum Juliacensium ultimus Joh. Wilhelmus A. MDCIX. vitâ functus fuit, & super possessionibus terrarum dissidere cœperunt cognati Principes, Brandenburgicus Elector, atque Palatinus Neoburgicus, Philippus Ludovicus, uterque habuit, qui ipsius partes tuerentur, hic Catholicos atque inprimis Hispanos, ille Protestantes atque Batavos. Et quidem Batavi Neoburgico Wolfgango Wilhelmo post defectum ad Catholicâ Religionem diffisi A. MDCX. Brandenburgici bonô Juliacum occupârunt, ipsô Brandenburgico etiam sua non negli-

negligente circa Cliviam, quò à Dusseldorpio impedimenta transferri fecerat. Ex parte altera Neoburgicus Dusseldorpio, ejectis Brandenburgicis, nec multò post Monheimio & melioribus in Bergensi Ducatu oppidis propria præsidia imposuit. Piasec. Chr. l. c. p. 288. Spinola etiam post exsequutiones Aquisnensem atque Mulheimiensem Vesaliam, insigne ad Rhenum oppidum, aliaque Juliacensis domini loca in Neoburgici gratiam subegit, uti vicissim Mauritius Nassovicus à Brandenburgico evocatus Emericum, Reesam ac alia Cliviæ nec non Marcani Comitatus pleraque. Tentata fuit sub finem ejusdem anni concordia Xanti Cliviæ oppidò, cujus capita exhibet Casp. Eng. Niederl. Hist. in Continuat. p. 332. Sed Hispanorum culpâ successu res caruit, Piasec. l. c. p. 298. Quare, gliscentibus indies Hispanorum viribus, anno sequente Altena ac totus Comitatus Marchensis, nec non Herfordia cum Comitatu Ravensbergensi Hollandorum præsidia suscepit, verita ne ab Hispanis præoccuparetur, quibus paria ut facerent Hispani A. MDCXVII. Susatum & Lippiam in Westphalia nonnullaque alia Cliviæ loca sibi asseruerunt. In hoc statu Juliaca hæreditas aliquamdiu relicta quasi dormivit, *fessis fatigatisque irritò diu labore Conciliatoribus*, quod Grotius A. MDCXVII Joh. Hotomanno scribebat, *Epist. Hotomannorum*, part. II. Ep. 141. & ipsis partibus mox ad alia vocatis, de quibus suo loco. Confer supplement. Thuan. L. VII. Dn. Præses, *Disp. de Matthia Imperatore Sect. II. §. 5. p. 16.* quo cum conferantur, si placet, Jo. Strauchii *Dissert. Jur. Publ. I. n. II. p. 10.* Frantzkius, *variar. Resolut. L. III. Resol. I.* Spener. *Op. Herald. L. I. c. 13.* Rudolph Schaubühne/ *ad Anno 1609. p. 266. seqq.*

§. XIV.

Jam diu pro libertate suâ & immunitate contenderat cum Ducibus Brunsvicensibus Urbs *Brunsvicum*, in Hanseaticarum numerum relata. Henricus Julius Anno MDCXI. causâ

à Camerali judicio ad Cæsarem pertractâ, severa contra Civitatem Mandata obtinuit, & cum parere recusaret, tandem quoque impetravit, ut proscriptionis fulmine percuteretur. Ludolph. l. c. ad h. an. p. 355. quo cum notissima Scripta hujus negotii causâ utrinque typis olim vulgata conferri merentur.

§. XV.

Possent plura litium atque controversiarum exempla in medium proferre, quæ hujus Imperatoris tempore occasione *Familiarum Illustrium* morte vel penitus, vel ex parte tantum *extinctarum* eruperunt; sic Anno MDLXXXI. mortuo Christophoro, Comite Stolbergico & Königsteinio sine sobole Masculula Comitatus Königsteinensis reliquis de Gente Stolbergicâ Comitibus ab Electore Moguntino ereptus. Vid. Gräffl. *Stolbergische Deduction, die Graffschafft Königstein Betr.* Sprenger. *Controvers. illustr.* p. 232. Conring. *Thesaur. Rerum. publ.* P. IV. p. 749, Item A. MDLXXXII. finem vitæ & familiæ fecit Otto, Comes Hoijsensis, succedentibus in Comitatu Ducibus Brunsvicensibus, & Landgraviis Hasso-Cassellanus. Mercran. *Topograph. Westphal.* p. 89. Nec non Anno MDLXXXIII: Georgio Ernesto, Principe Hennebergico ultimo defuncto, suo ac Pupillorum, Jo. Wilhelmi filiorum nomine occupatum vacuum Principatum sibi vindicavit Augustus, Saxon. Elector, nixus Diplomate d. 26. Sept. MDLXXII. à Maximiliano II. Imperatore super illius successionem impetrato. Pfanner, *de German. Princip.* Gentibus c. II. p. 99. *segg.* ut alia plura taceam. Certè nunquam isthi casus sine litibus atque molestiis fuerunt; sed nolo in his esse proluxior, cum destinatum Dissertationi spacium plura vix capere videatur.

EPILOGUS.

POssem nunc in alias Europæ partes excurrere, & quæ memoratu digna, regnante nostro Rudolpho, laudatissimo & nunquam satis laudando Imperatore contigerunt, ordine recensere, Sed nec temporis nec instituti, quo ea maximè, quæ ad ipsum Cæsarem spectant, referre proposui, ratio id in præsentiarum permittit, quare hic subsisto, unum tantum illud adhuc in laudibus ejus denuo commemorans, quod ad arduas preces piæ memoriæ Principis atque Landgravii Hassiæ, *LUDOVICI V.* à singulari in DEum & Cæsarem fide *Fidelis* cognominati, & ad intercessionem Catholicorum quoque Principum *MDCVII. Academiae nostræ*, à laudato *LUDOVICO V.* fundatæ ac dotatæ adeò egregia concesserit privilegia, ut quoad hæc cum quibusvis in Germania aliis contendere facile possit, non discessura inferior. Et, ut existentibus Imperatoribus literarum bonarum fautoribus, Eruditorum quoq; officinæ florere solent, ita tam fertilis illa Rudolphi II. Academiis & Scholis illustribus fuit ætas, ut vix ulla alia vel priorum Seculorum vel
sub-

subsequentis cum ista comparari possit. Magnum earum catalogum exhibet Boeclerus, *l. c. in Rudolpho, p. 691. seq.* Quarum tamen aliquæ hodierna luce nitorem suum vel amiserunt, vel imminuerunt. Nostra *Ludoviciana* per singularem DEI gratiam & providam curam Clementissimi Nutritoris, *DN. ERNESTI LUDOVICI*, Principis nostri Serenissimi & Patriæ Patris benignissimi viget floretque, & spes est, fore, ut sub Moderamine Serenissimi *LUDOVICI*, Principis Hassiæ nostræ Hæreditarii, collustrata luce præsentis itidem Juventutis Principis Sereniss. Dn. *FRANCISCI ERNESTI* caput indies magis extollat, & florentissima, quâ *Secularibus* hisce *Sacris* gaudet, facies perpetuæ felicitatis non vanum omen sit præbitura. DEUS vota exaudiat, spemque juvet, cui pro præstito hoc qualiquali in labore auxilio sit laus, honor atque gloria!

Weber, Immanuel,

Rudolphus II., Romanor. imperator

Gissa 1707

4 Diss. 3048,24

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10954638-7

VD18 15162044-001